

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BOSNE I HERCEGOVINE

ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

INSTITUTE FOR STANDARDIZATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

SADRŽAJ

1	UVODNA RIJEČ	4
2	RUKOVODSTVO INSTITUTA	8
3	BOSANSKOHERCEGOVAČKA STANDARDIZACIJA	10
3.1	ISTORIJAT BOSANSKOHERCEGOVAČKE STANDARDIZACIJE	10
3.2	CILJEVI I PRINCIPI BOSANSKOHERCEGOVAČKE DRŽAVNE STANDARDIZACIJE	12
3.3	SAVJET ZA STANDARDIZACIJU	14
3.4	INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU	14
3.5	SISTEM UPRAVLJANJA KVALITETOM	16
4	SARADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I TIJELIMA DRŽAVNE UPRAVE	18
5	MEĐUNARODNI HALAL FORUM - SAHAF	20
6	DRUGA BALKANSKA KONFERENCIJA	22
7	MEĐUNARODNI SASTANAK O SENZORNIM ANALIZAMA HRANE	26
8	SARADNJA S INSTITUCIJAMA ZA STANDARDIZACIJU	30
8.1	UČEŠĆE U RADU MEĐUNARODNIH I EVROPSKIH ORGANIZACIJA ZA STANDARDIZACIJU	30
9	PROVOĐENJE OBAVEZA INSTITUTA	32
9.1	OBAVEZE VEZANE ZA SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU	32
9.2	STANDARDI PREUZETI U BOSANSKOHERCEGOVAČKU STANDARDIZACIJU - BAS	32
9.2.1	VAŽEĆI STANDARDI ZAKLJUČNO S 31. DECEMBROM 2013. GODINE	34
10	STANDARDI USVOJENI METODOM PREVODA I IZVORNI STANDARD	36
11	BOSANSKOHERCEGOVAČKI TEHNIČKI KOMITETI PREMA PODRUČJU STANDARDIZACIJE	52
12	FORMIRANJE STALNIH I PRIVREMENIH STRUČNIH TIJELA	58
13	DIREKTIVE NOVOG PRISTUPA	60
14	RAD EX-KOMISIJE	64
15	AKTIVNOSTI BAS INFO CENTRA	66
16	IZDAVAČKO-KOMERCIJALNE AKTIVNOSTI	68
16.1	GLASNIK	68
16.2	VODIČI CEN/CENELEC, RZSM	68
16.3	BAS PROMOTIVNI MATERIJAL	68
17	DRUŠTVENE MREŽE	70
18	PRODAJA STANDARDA	72
18.1	DESET NAJPRODAVANIJIH BAS STANDARDA	74
19	IT AKTIVNOSTI	78
19.1	SMIS	78
20	SEMINARI	80
21	PROJEKTI TEHNIČKE POMOĆI	82
22	KADROVSKA PITANJA I USAVRŠAVANJE	84
23	SKRAĆENICE	88

CONTENT

1	FOREWORD	5
2	MANAGEMENT OF THE INSTITUTE	8
3	BOSNIA AND HERZEGOVINA STANDARDIZATION	11
3.1	HISTORY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA STANDARDIZATION	11
3.2	AIMS AND PRINCIPLES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA NATIONAL STANDARDIZATION	13
3.3	COUNCIL OF STANDARDIZATION	15
3.4	INSTITUTE FOR STANDARDIZATION	15
3.5	QUALITY MANAGEMENT SYSTEM	17
4	COOPERATION WITH OTHER INSTITUTIONS AND ADMINISTRATIVE BODIES	19
5	INTERNATIONAL HALAL FORUM – SAHAF	21
6	SECOND BALKANS CONFERENCE	23
7	INTERNATIONAL MEETING ON SENSORY ANALYSIS OF FOOD	27
8	COOPERATION WITH STANDARDS INSTITUTES	31
8.1	PARTICIPATION IN THE WORK OF INTERNATIONAL AND EUROPEAN STANDARDS ORGANIZATIONS	31
9	IMPLEMENTATION OF THE INSTITUTE'S OBLIGATIONS	33
9.1	OBLIGATIONS RELATED TO STABILIZATION AND ASSOCIATION AGREEMENT	33
9.2	STANDARDS ADOPTED INTO BOSNIA AND HERZEGOVINA STANDARDIZATION - BAS	33
9.2.1	VALID STANDARDS FOR THE YEAR ENDED 31 DECEMBER 2012	35
10	STANDARDS ADOPTED BY TRANSLATION METHOD AND ORIGINAL STANDARD	37
11	BIH TECHNICAL COMMITTEES BY STANDARDIZATION FIELD	53
12	ESTABLISHMENT OF PERMANENT AND TEMPORARY EXPERT BODIES	59
13	NEW APPROACH DIRECTIVES	61
14	WORK OF THE EX-COMMISSION	65
15	ACTIVITIES OF BAS INFO CENTRE	67
16	PUBLISHING AND COMMERCIAL ACTIVITIES	69
16.1	BULLETIN	69
16.2	CEN/CLC GUIDES, RSZM	69
16.3	BAS PROMOTIVE MATERIAL	69
17	SOCIAL NETWORKS	71
18	SALE OF STANDARDS	73
18.1	TEN BESTSELLING BAS STANDARDS	75
19	IT ACTIVITIES	79
19.1	SMIS	79
20	SEMINARS	81
21	TECHNICAL ASSISTANCE PROJECTS	83
22	PERSONNEL ISSUES AND TRAINING	85
23	ABBREVIATIONS	89

1 UVODNA RIJEĆ

Poštovani čitaoci,

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu BAS Institut) na godišnjem nivou publikuje Godišnji izvještaj i to u štampanoj i elektronskoj formi.

Ovom publikacijom želimo da vas ukratko upoznamo s ulogom i zadacima BAS Instituta kao i da vas informišemo o rezultatima koje je on postigao u 2013. godini.

BAS Institut je nacionalno (državno) tijelo za standardizaciju uspostavljeno prema Zakonu o osnivanju Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 44/04) i Zakonu o standardizaciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 19/01). BAS Institut je zadužen za pripremanje, donošenje i objavljivanje bosanskohercegovačkih standarda, u skladu s ciljevima i principima na kojima se temelji bosanskohercegovačka državna standardizacija.

Osim na poslovima standardizacije, BAS Institut radi i na poslovima ocjene usklađenosti u oblasti protiveksplozivne zaštite u prostorima ugroženim od eksplozije. Te poslove obavlja Ekspreskomisija čiji je generalni sekretar stalno zaposlen u našem Institutu. U Institutu je uspostavljen i informacioni centar. Institut se bavi i prodajom standarda.

U okviru svojih nadležnosti, BAS Institut u kontinuitetu izvršava postavljene ciljeve i zadatke i aktivno učestvuje u radu i predstavljanju Bosne i Hercegovine u evropskim i međunarodnim organizacijama za standardizaciju.

Pripremu i utvrđivanje prijedloga BAS standarda rade stručna tijela Instituta, tehnički komiteti (TC), radne grupe (WG) i ad hoc grupe (AG). U ovoj godini su aktivna 52 tehnička komiteta i oko 600 eksperata iz različitih oblasti. Sekretarijati TC su smješteni u BAS Institutu (vode ih zaposleni BAS Instituta – tehnički sekretari/koordinatori TC), ali mogu biti smješteni i kod onih privrednih subjekata, naučnoistraživačkih organizacija, instituta, fakulteta i sl. koji iskažu interes i kod kojih postoji eksperti za određena stručna područja. Tako su u 2013. osnovana dva tehnička komiteta: BAS/TC 55, Društvena odgovornost i BAS/TC 58, Eurokodovi.

Važno je istaći da zbog svoje opredijeljenosti ka evropskim integracijama, Bosna i Hercegovina je posredstvom BAS Instituta u ovoj godini preuzela određen broj evropskih EN standarda i dostigla iznos od 77% od ukupnog broja EN standarda preuzetih kao BAS standardi. Zbog nedostataka adekvatnih rješenja za BiH na međunarodnom i evropskom nivou, donesen je i određen broj izvornih BAS standarda.

Institut je nastavio kontinuiranu saradnju kako s državnim i entitetskim institucijama tako i s institucijama Brčko distrikta. Osim toga, Institut ispunjava obaveze vezane za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

U ovoj godini BAS Institut je dobio moderan softver za upravljanje standardima i standardizacijskim dokumentima. Softver omogućava veću transparentnost i pristup informacijama o pripremi standarda na svim nivoima, te poboljšava BAS informaciono-komunikacioni sistem. Ovim je BAS Institut ojačan za ispunjavanje aktivne uloge u evropskoj i međunarodnoj standardizaciji, odnosno postignuta je kompatibilnost s međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju CEN i CENELEC.

Takođe, i već uspostavljeni informacioni centar u BAS Institutu je dobio softversku podršku. Uspostavljene su kontakt tačke i saradnja putem novog softvera između tih kontakt tačaka koja treba da rezultuje odgovorom na svaki postavljeni upit s vaše strane, a vezano za standarde i standardizaciju. Donesene su procedure notifikacije standarda. Ova aktivnost rezultovala je time da

1 FOREWORD

Dear readers,

Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina (hereinafter the BAS Institute) annually publishes the Annual Report both in printed and electronic form.

Using this publication we would like to briefly introduce you to the role and tasks of the BAS Institute as well as to inform you about its results in 2013.

The BAS Institute is the national (state) standardization body established under the Law on the Establishment of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina ("Official Gazette of BiH", no. 44/04) and the Law on Standardization of Bosnia and Herzegovina ("Official Gazette of BiH", no. 19/01). BAS Institute is responsible for the preparation, adoption and publication of national standards, in accordance with the objectives and principles underlying BiH national standardization.

In addition to the standardization activities, the BAS Institute works on conformity assessment in the field of explosion protection in potentially explosive areas. These tasks are carried out by Ex-Commission whose secretary general is permanently employed at the Institute. The Institute was established and an information center. The Institute is engaged in the sale of standards as well.

Within its jurisdiction, BAS Institute is continually accomplishing its goals and objectives and actively participates in the representation of Bosnia and Herzegovina in the European and international standardization organizations.

Expert bodies at the Institute, Technical Committees (TCs), Working Groups (WGs) and ad hoc groups (AGs) are preparing and establishing proposals for BAS standards. In 2013, 52 technical committees and about 600 experts from various fields have been active. TC secretariats are located at the BAS Institute (convened by BAS Institute staff - Technical Secretaries/ TC Coordinators), but they also can be located in premises of those businesses, research organizations, institutes, universities, etc.. who express an interest and in which have experts in specific areas of expertise. Thus, in 2013, two technical committees have been established: BAS/TC 55, Social Responsibility and BAS/TC 58, Eurocodes.

It is important to emphasize that because of its commitment to European integration, Bosnia and Herzegovina through the BAS Institute adopted a certain number of European EN standards and reached the amount of 77% of the total number of EN standards taken over as BAS standards. Due to the lack of adequate solutions for BiH at the international and European level a certain number of original BAS standards was also adopted.

The Institute continued to cooperate with both state and entity institutions as well as the institutions from Brcko District. In addition, the Institute fulfills the obligations related to the Stabilization and Association Agreement.

In 2013, the BAS Institute has received a modern software for the management of standards and standardization documents. The software provides greater transparency and access to information regarding the preparation of standards at all levels, and improves the BAS information and communication system. By doing this the BAS Institute is strengthened to fulfill an active role in the European and international standardization and compatibility with international and European standardization organizations CEN and CENELEC is also achieved.

Already established information center in the BAS Institute also received software support. Contact points were established as well as cooperation through new software between these contact points, which should result in a response to each of your enquiries regarding standards and standardization. The procedures of standards notification has been adopted. This activity resulted in

je BAS Institut kvalifikovan za proces notifikacije o standardima kao i za proces pružanja informacija, a samim tim je osposobljen za ispunjenje WTO/TBT zahtjeva.

U ovom Godišnjem izvještaju možete pronaći i informacije o događajima međunarodnog karaktera. Ovim želimo pokazati aktivnu ulogu Bosne i Hercegovine u oblasti standardizacije, ali i promovisati važnost i ulogu standarda i standardizacije u Bosni i Hercegovini. S ponosom možemo istaći da je u Sarajevu održana Balkanska konferencija o standardizaciji čiji je domaćin i organizator bio naš institut. Takođe, bili smo domaćini i 23. sastanka tehničkog komiteta ISO/TC 34/SC 12, Senzorne analize, koji radi pod okriljem Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO). Na sastanku su učestvovali stručnjaci iz oblasti senzornih (organoleptičkih) analiza iz Argentine, Francuske, Kine, Litvanije, Njemačke, SAD, Srbije, Velike Britanije i domaćina, Bosne i Hercegovine.

Na kraju želimo naglasiti da je Institut za standardizaciju otvoren i spremam za saradnju sa svim zainteresovanim stranama.

S poštovanjem,

Direktor Instituta

Aleksandar Cincar

the fact that BAS Institute is now qualified for the process of notification of standards as well as the process of providing information, and therefore BAS is qualified to fulfill the WTO/TBT requirements.

In this Annual Report, in addition to the regular activities foreseen in the annual plan and work programme of the BAS Institute, you can also find information about the international events . With this we want to show the active role of Bosnia and Herzegovina in the field of standardization, but also to promote the importance and role of standards and standardization in Bosnia and Herzegovina. We are proud to point out that Balkan Conference on Standardization was held in Sarajevo, hosted and organized by our institute. Also, we hosted 23rd meeting of the Technical Committee ISO/TC 34/SC 12, Sensory analysis, which operates under the auspices of the International Organization for Standardization (ISO). The meeting was attended by experts in the field of sensory (organoleptic) analysis from Argentina, France, China, Lithuania, Germany, USA, Serbia, Great Britain and the host, Bosnia and Herzegovina.

Finally, we wish to emphasize that the Institute for Standardization is open and ready for cooperation with all stakeholders.

Sincerely,

Director of the Institute

Aleksandar Cincar

2 RUKOVODSTVO INSTITUTA

MANAGEMENT OF THE INSTITUTE

Aleksandar Cincar
direktor Instituta

Aleksandar Cincar
Director of the Institute

Sead Bekić
zamjenik direktora Instituta

Sead Bekic
Deputy Director of the Institute

Goran Tešanović
pomoćnik direktora za ocjenjivanje usklađenosti

Goran Tesanovic
Assistant Director for Conformity Assessment

Enes Jakić
pomoćnik direktora za informaciono-dokumentacione poslove

Enes Jakic
*Assistant Director for Information
and Documentation Activities*

Tihomir Andjelić

šef Odjeljenja za standardizaciju iz područja rada ISO/CEN

Tihomir Andjelic

Head of Department for Standardization in the Field of ISO/CEN

Mirjana Šućur

šef Odjeljenja za standardizaciju iz područja rada IEC/ITU/CENELEC/ETSI

Mirjana Sucur

Head of Department for Standardization in the Field of IEC/ITU/CENELEC/ETSI

Dejana Bogdanović

šef Odjeljenja za publicistiku i informaciono-dokumentacione poslove

Dejana Bogdanovic

Head of Department of Journalism and Information and Documentation Activities

Dragan Lučić

šef Odjeljenja za informatičku podršku, EC i WTO info centar

Dragan Lucic

Head of Department for IT support, EC and WTO Info Center

3 BOSANSKOHERCEGOVAČKA STANDARDIZACIJA

3.1 ISTORIJAT NASTANKA BOSANSKOHERCEGOVAČKE STANDARDIZACIJE

Standardizacija u SFRJ

1977. Zakon o standardizaciji („Službeni list SFRJ”, br. 38/77, 37/88; 23/91; 55/91)

Raspadom bivše Jugoslavije Bosna i Hercegovina je „UREDBOM sa zakonskom snagom o preuzimanju i primjenjivanju saveznih zakona koji se u Bosni i Hercegovini primjenjuju kao republički zakoni” preuzela

1992. Zakon o standardizaciji – Prečišćeni tekst („Službeni list SFRJ”, broj 80/91)

Standardizacija u Bosni i Hercegovini

(1992-1995) ZAVOD ZA STANDARDIZACIJU, MJERITELJSTVO I PATENTE
REPUBLIKE BiH („Službeni list RBiH”, broj 18/92)

1996. Zakonom o upravi i upravnim organizacijama u BiH („Službeni list RBiH”, broj 17/96) uspostavlja se ZAVOD ZA STANDARDIZACIJU, MJERITELJSTVO I PATENTE BOSNE I HERCEGOVINE

U novembru 2000. godine tadašnji visoki predstavnik za BiH Wolfgang Petrich donio je „ODLUKU” o budućoj organizaciji standarda, mjeriteljstva, akreditacije i intelektualnog vlasništva u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 29/00), a 2001. godine donošenjem Zakona o osnivanju Instituta za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine i Zakona o standardizaciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 19/01) osnovan je:

2001. INSTITUT ZA STANDARDE, MJERITELJSTVO I INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE (BASMP) – samostalna institucija kao organ državne uprave

2004. Zakon o osnivanju Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 44/04)

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BOSNE i HERCEGOVINE (BAS) osnovan je razdvajanjem Instituta za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine na osnovu Zakona o standardizaciji Bosne i Hercegovine u septembru 2004. Konačna podjela BASMP na tri instituta, kao tri samostalne državne upravne organizacije, Institut za standardizaciju BiH, Institut za mjeriteljstvo BiH i Institut za intelektualno vlasništvo BiH, završena je 1. januara 2007. godine.

Od 1. januara 2007. godine Institut za standardizaciju BiH radi kao samostalna državna upravna organizacija i predstavlja državno, nacionalno, tijelo za standardizaciju BiH odgovorno Savjetu ministara Bosne i Hercegovine.

3 BOSNIA AND HERZEGOVINA STANDARDIZATION

3.1 HISTORY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA STANDARDIZATION

Standardization in Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY)

1977 Standardization Act (Official Gazette of SFRY, No. 38/77, 37/88, 23/91, 55/91)

After the disintegration of the former Yugoslavia in accordance to the "Decree with the force of Law on adoption and application of federal laws which shall be applied in Bosnia and Herzegovina as republic laws" Bosnia and Herzegovina has adopted

1992 Standardization Act - Revised text (Official Gazette of SFRY, No. 80/91)

Standardization in Bosnia and Herzegovina

(1992-1995) Institute for Standardization, Metrology and Patents of Bosnia and Herzegovina (Official Gazette of BiH, No. 18/92)

1996 Law on Administration and Administrative Organs in BiH (Official Gazette of BiH, No. 17/96) establishes THE INSTITUTE FOR STANDARDIZATION, METROLOGY AND PATENTS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

In November 2000, the former High Representative for BiH Wolfgang Petrich issued a "Decision" on future organization of standards, metrology, accreditation and intellectual property rights in Bosnia and Herzegovina. (Official Gazette, No. 29/00), and in 2001 by passing the Law on the Establishment of the Institute for Standardization, Metrology and Intellectual Property of Bosnia and Herzegovina and the Law on Standardization of Bosnia and Herzegovina (BiH Official Gazette, No. 19/01) :

2001 Institute for Standards, Metrology and Intellectual Property of Bosnia and Herzegovina (BASMP) was established –an independent institution as an national administration body.

2004 The Law on the Establishment of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina (BiH Official Gazette, No. 44/04)

THE INSTITUTE FOR STANDARDIZATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA (BAS) was established by dividing the Institute for Standards, Metrology and Intellectual Property of Bosnia and Herzegovina (BASMP) based on the Law on Standardization of Bosnia and Herzegovina, in September 2004. The final division of BASMP into three institutes, three independent administrative organizations, namely the Institute for Standardization, Institute of Metrology and the Institute for Intellectual Property was completed on January 1, 2007.

From 1 January 2007, the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina operates as an independent state administrative organization and represents states national, standardization body responsible to the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina.

Entitetske institucije za standardizaciju

2002. Zakonom o standardizaciji u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 13/2002) definisani su osnovni subjekti standardizacije u Republici Srpskoj, među kojima i **NADLEŽNA REPUBLIČKA INSTITUCIJA ZA STANDARDIZACIJU**

- Zakonom o ministarstvima („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 70/02) definisane su republičke upravne organizacije, među kojima i

REPUBLIČKI ZAVOD ZA STANDARDIZACIJU I METROLOGIJU REPUBLIKE SRPSKE (RZSM) uspostavljen u okviru Ministarstva industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske.

2008. Zakonom o republičkoj upravi („Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 118/08) osnovano je MINISTARSTVO INDUSTRIJE, ENERGETIKE I RUDARSTVA u čijem je sastavu Republički zavod za standardizaciju i metrologiju – RZSM

3.2 CILJEVI I PRINCIPI BOSANSKOHERCEGOVAČKE DRŽAVNE STANDARDIZACIJE

Zakonom o standardizaciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 19/01) utvrđuju se ciljevi i principi bosanskohercegovačke državne standardizacije i uređuje priprema, prihvatanje, objavljivanje i upotreba bosanskohercegovačkih državnih standarda.

Ciljevi

- povećanje nivoa sigurnosti, zaštite zdravlja i života, te sigurnosti okoline;
- unapređenje kvaliteta proizvoda, procesa i usluga s utvrđivanjem njihovih karakteristika, kojima mogu zadovoljiti postavljene zahtjeve odnosno utvrđenu namjenu;
- poboljšanje proizvodne uspješnosti, uz upravljanje raznolikostima, usklađenosti i zamjenjivosti;
- unapređenje cjelishodnog iskorištenja rada, materijala i energije u procesima proizvodnje;
- pospješivanje međunarodne trgovine sa sprečavanjem ili uklanjanjem prepreka koje proizlaze iz neutemeljenih razlika pri poslovanju na državnom nivou.

Principi

- dobrovoljno učestvovanje i doprinos svih zainteresovanih strana kod pripreme i usvajanja državnih standarda BiH;
- dobrovoljna primjena i korišćenje državnih standarda BiH;
- konsenzus, koji znači načelno slaganje značajnijeg dijela zainteresovanih o sadržaju državnog standarda BiH;
- prioritet zajedničkih interesa zainteresovanih strana nad pojedinačnim interesima;
- transparentnost rada u pripremi i dostupnost javnosti državnih standarda BiH;
- međusobna usklađenost državnih standarda BiH;
- poštivanje dostignutog stanja tehnike i pravila međunarodne i evropske standardizacije.

Zadatke standardizacije u Bosni i Hercegovini provode:

- Savjet za standardizaciju BiH
- Institut za standardizaciju BiH
- Republički zavod za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske – RZSMRS

Standards institutions of the Entities

2002 Law on standardization in the Republic of Srpska ("Official Gazette of Republic of Srpska" No. 13/02) defines the basic subjects of standardization in the Republic of Srpska, including **RELEVANT REPUBLIC INSTITUTE FOR STANDARDIZATION**

- The Law on Ministries ("Official Gazette of the Republic of Srpska" No. 70/02) defines the Republic administration organizations, including

INSTITUTE FOR STANDARDS AND METROLOGY OF REPUBLIC OF SRPSKA (RSZM)
established within the Ministry of Industry, Energy and Mining of the Republic of Srpska

2008 Law on Republic Administration ("Official Gazette of the Republic of Srpska", No. 118/08) establishes the Ministry of Industry, Energy and Mining which includes the Institute for Standards and Metrology of Republic of Srpska - RSZM

3.2 AIMS AND PRINCIPLES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA NATIONAL STANDARDIZATION

According to the Law on Standardization of Bosnia and Herzegovina ("Official Gazette of BiH", No. 19/01) the objectives and principles of Bosnia and Herzegovina state standardization are determined, and preparation, adoption, publication and use of Bosnia and Herzegovina national standards is regulated.

Aims

- increasing the level of safety, health and life protection, and environmental safety;
- improving the quality of products, processes and services, with establishing their characteristics enabling them to fulfill defined requirements or to serve a defined purpose;
- improving production efficiency along with management of diversity, conformity and interchangeability;
- improving purposeful exploitation of work, materials and energy in production processes;
- facilitating international trade with prevention and elimination of barriers resulting from unfounded differences existing when conducting business at national level.

Principles

- voluntary participation and contribution of all stakeholders in preparation and adoption of BiH national standards;
- voluntary implementation and use of BiH national standards;
- consensus, which means general agreement of significant number of stakeholders on the content of the BiH national standard;
- priority of common over individual interests of stakeholders;
- transparency of preparatory work and availability of BiH national standards to the public;
- mutual alignment of BiH national standards;
- compliance with the achieved state of the art and the rules of international and European standardization.

Standardization tasks in Bosnia and Herzegovina are carried out by:

- the Council for Standardization of Bosnia and Herzegovina
- the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina
- the Republic Institute for Standards and Metrology of Republic of Srpska - RZSMRS

3.3 SAVJET ZA STANDARDIZACIJU BiH

Savjet za standardizaciju BiH – stručno savjetodavno tijelo za standardizaciju (Savjet ima 25 članova, istaknutih stručnjaka s cijele teritorije BiH).

Formirane su tri komisije:

1. Komisija za opšte područje standardizacije
2. Komisija za elektrotehniku
3. Komisija za telekomunikacije

Na prijedlog Savjeta rukovodstvo Instituta je formiralo tri ad hoc grupe i to unutar postojećih komisija.

3.4 INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BiH

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine je državna naučno-stručna institucija, nadležna da:

u području standardizacije:

- predlaže strategiju standardizacije u Bosni i Hercegovini,
- priprema i izdaje bosanskohercegovačke standarde (BAS),
- predstavlja i zastupa Bosnu i Hercegovinu u evropskim i međunarodnim organizacijama za standardizaciju,
- obavlja poslove koji proizilaze iz međunarodnih sporazuma i članstva u tim organizacijama,
- učestvuje u pripremanju tehničkih propisa,
- razvija informacioni sistem o standardima i drugim srodnim dokumentima,
- proglašava standarde BiH (BAS),
- organizuje i sprovodi specijalističko obrazovanje kadrova u području standardizacije,
- bavi se izdavačko-publicističkom djelatnošću iz područja standardizacije.

u području ocjenjivanja usklađenosti:

- učestvuje u uspostavljanju i održavanju sistema sertifikovanja i homologacije u skladu s evropskim modelom,
- zastupa Bosnu i Hercegovinu u evropskim i međunarodnim organizacijama za ocjenjivanje usklađenosti i
- organizuje obrazovanje iz područja ocjenjivanja usklađenosti.

Institut za standardizaciju BiH je nacionalno (državno) tijelo za standardizaciju uspostavljeno prema Zakonu o osnivanju Instituta za standardizaciju BiH („Službeni glasnik BiH”, br. 44/04) i Zakonu o standardizaciji BiH („Službeni glasnik BiH”, br.19/01), zaduženo za razvoj standarda i donošenje standarda, u skladu s ciljevima i principima na kojima se temelji bosanskohercegovačka državna standardizacija.

Institut obavlja sljedeće poslove i zadatke iz područja državne standardizacije:

1. priprema, prihvata, izdaje i održava državne standarde BiH i druge dokumente iz područja državne standardizacije BiH;
2. vodi registar državnih standarda BiH;
3. formira stalna i privremena tehnička stručna tijela, koordinacione odbore, tehničke komitete i radne grupe za izvršenje programa rada na poslovima iz područja standardizacije;

3.3 COUNCIL FOR STANDARDIZATION OF BiH

The Council for standardization of BiH – expert advisory standardization body (the Council has 25 members, distinguished experts from the territory of whole BiH).

Three commissions has been established, as follows:

1. Commission for general standardization
2. Electrotechnical Commission
3. Telecommunications Commission

Three ad hoc group has been established by the management of the Institute upon proposal of the Council and within existing commissions.

3.4 INSTITUTE FOR STANDARDIZATION OF BiH

The Institute for standardization of BiH is a national scientific-professional institution responsible to:

In the field of standardization:

- propose standardization strategy in Bosnia and Herzegovina,
- prepare and publish BiH standards,
- represent Bosnia and Herzegovina in international and European organizations for standardization,
- perform tasks arising from international agreements and membership in these organizations,
- participate in the preparation of technical regulations,
- develop and establish an information system on standards and other related documents,
- promulgate BiH standards (BAS),
- organize and conduct specialized training of personnel in the field of standardization
- become engaged in publishing activity in the field of standardization.

In the field of conformity assessment:

- participate in establishing and maintaining a system of certification and homologation in accordance with the European model.
- represent Bosnia and Herzegovina in European and international organizations for conformity assessment
- organize education in the area of conformity assessment.

The Institute for Standardization of BiH is a national (state) standardization body established under the Law on the Establishment of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina ("Official Gazette of BiH" No.44/04) and the Law on Standardization of BiH ("Official Gazette of BiH" No.19/01), responsible for development and adoption of standards, in accordance with the objectives and principles underlying the BiH national standardization.

The Institute performs following duties and tasks in the field of national standardization:

1. prepares, adopts, publishes and maintains BiH national standards and other documents from the field of BiH national standardization;
2. keeps the register of BiH national standards;
3. establishes permanent and temporary expert technical bodies, co-ordination committees, technical committees and standing working groups in charge of performing of the work programs in the matters from standardization field;

4. učestvuje u radu i zastupa interese državne standardizacije BiH u međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju;
5. sakuplja, uređuje i distribuira standarde i druga dokumenta te informacije iz područja standardizacije u skladu s programom rada uz uspostavljanje, vođenje i održavanje odgovarajućih baza podataka;
6. objavljuje državne standarde na prijedlog odgovarajućeg tehničkog komiteta;
7. izdaje glasilo namijenjeno za obaveštanje o novim, izmijenjenim, zamijenjenim i povučenim državnim standardima BiH (BAS), i koje sadrži informacije o događajima iz područja standardizacije;
8. izvršava i druge zadatke u skladu s propisima i međunarodnim obavezama Bosne i Hercegovine iz područja standardizacije;
9. obavlja stručno-administrativne poslove za potrebe vanjskih tijela Instituta i potreba Savjeta za standardizaciju BiH.

U okviru svojih nadležnosti Institut kontinuirano izvršava postavljene ciljeve i zadatke i aktivno učestvuje u radu i predstavljanju Bosne i Hercegovine u evropskim i međunarodnim organizacijama za standardizaciju.

3.5 SISTEM UPRAVLJANJA KVALITETOM U SKLADU S BAS EN ISO 9001:2009

Rukovodstvo Instituta je orijentisano na održavanje i poboljšanje uspostavljenog sistema upravljanja kvalitetom prema standardu **BAS EN ISO 9001:2009**.

U februaru 2013. godine rukovodstvo je prema planu sprovedlo interni audit i preispitivanje sistema. Osim toga, Büro Veritas je ponovo izvršio sertifikaciju.

4. participates in the work of international and European standardizing organizations and represents the interests of BiH national standardization therein;
5. collects, arranges and distributes standards and other documents and information from standardization field, in accordance with the work program, and establishes, keeps and maintains relevant databases;
6. publishes national standards on proposal of the relevant technical committee;
7. publishes the Bulletin intended for communication on new, amended, replaced or withdrawn BiH national standards and information on other news and events from standardization field;
8. performs other tasks in accordance with the regulations and international obligations of Bosnia and Herzegovina in the field of standardization;
9. performs expert – administrative tasks for the needs of the external bodies of the Institute and the Council for standardization.

Within its competences, the Institute continuously executes the set goals and tasks and actively participates in the work and the presentation of Bosnia and Herzegovina in the European and international standards organizations.

3.5 QUALITY MANAGEMENT SYSTEM ACCORDING TO ISO 9001:2008 (BAS EN ISO 9001:2008)

The Institute's management is oriented toward maintenance and improvement of established quality management system according to BAS EN ISO 9001:2009.

Internal audit and review of the system by the management was carried out according to plan in February 2013 as well as recertification by Büro Veritas.

4 SARADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I TIJELIMA DRŽAVNE UPRAVE

Nastavljena je kontinuirana saradnja Instituta s institucijama BiH (državnim, entitetskim i Brčko distrikta) odgovornim za implementiranje tehničkih propisa nastalih preuzimanjem direktiva Novog pristupa Evropske unije u zakonodavstvo BiH (od 1 do 5). Institut je omogućio, putem veb-stranice, praćenje stanja harmonizovanih standarda po svakoj direktivi Novog pristupa.

1. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH*	kontinuirano
2. Ministarstvo komunikacija i transporta BiH*	kontinuirano
3. Ministarstvo sigurnosti BiH*	kontinuirano
4. Ministarstvo civilnih poslova BiH*	kontinuirano
5. Ministarstvo odbrane	kontinuirano
6. Institut za mjeriteljstvo BiH*	kontinuirano
7. Institut za akreditiranje BiH*	kontinuirano
8. Agencija za nadzor nad tržištem*	kontinuirano
9. Agencija za sigurnost hrane*	kontinuirano
10. Direkcija za evropske integracije BiH*	kontinuirano
11. Spoljno-trgovinska komora*	kontinuirano
12. Ured Vlade Federacije BiH za zakonodavstvo i usklađenost s propisima EU*	kontinuirano
13. Brčko distrikt BiH*	kontinuirano
14. Entitetske institucije za standardizaciju (Republički zavod za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske)*	kontinuirano
15. Privredne komore u BiH*	kontinuirano
16. Bosanskohercegovački komitet za elektrotehniku - BAKE	kontinuirano
17. Saradnja s Vijećem za zaštitu potrošača i udruženjima za zaštitu potrošača	kontinuirano
18. Ministarstvo za ekonomski odnose i regionalnu saradnju Republike Srpske*	kontinuirano

Predstavnici Instituta za standardizaciju BiH i Ministarstva odbrane BiH su 28. maja 2013. godine potpisali Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji. Cilj potpisivanja Sporazuma je da se kroz zajedničke aktivnosti, u skladu s principima koje su usvojile evropske i međunarodne organizacije u oblasti standardizacije, unaprijedi nivo sigurnosti, zaštita zdravlja i zaštita ljudi, kvalitet i očuvanje životne sredine te pruži doprinos jačanju odbrambenog sistema BiH i razvoju integracionih procesa usmjerjenih na pristupanje BiH evroatlantskim inicijativama i organizacijama.

* Kontakt tačke (Opširnije o ulozi kontakt tačaka na strani 38)

4 COOPERATION WITH OTHER INSTITUTIONS AND ADMINISTRATIVE BODIES

Ongoing cooperation of the Institute with the institutions of BiH (state, entities and Brčko district) responsible for implementation of technical regulations arising from adoption of New Approach Directives into BiH legislation (from 1 to 5) has been continued. Through its web site the Institute enable monitoring of harmonized standards for each New Approach Directive.

1. Ministry of Foreign Trade and Economic Relations*	ongoing
2. Ministry of Communications and Transport*	ongoing
3. Ministry of Security*	ongoing
4. Ministry of Civil Affairs*	ongoing
5. Ministry of Defense	ongoing
6. Institute for Metrology*	ongoing
7. Institute for Accreditation*	ongoing
8. Market Surveillance Agency*	ongoing
9. Food Safety Agency	ongoing
10. Directorate for European Integration*	ongoing
11. Foreign Trade Chamber*	ongoing
12. Office of the Government of Federation of Bosnia and Herzegovina for Legislation and Harmonization with European Union Regulations*	ongoing
13. Brčko District BiH*	ongoing
14. Institutes for Standardization of the Entities (The Institute for Standardization and Metrology of the Republic of Srpska)*	ongoing
15. Economic Chambers in BiH*	ongoing
16. Electrical Engineering Committee of BiH - BAKE	ongoing
17. Cooperation with the Consumer Protection Council and Associations for Consumer Protection	ongoing
18. Ministry of Economic Relations and Regional Cooperation of the Republic of Srpska*	ongoing

Representatives of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina and the Ministry of Defence signed an agreement on technical cooperation on May 28, 2013. The goal is to improve the level of safety, health and protection of people, quality and environmental protection through joint activities in accordance with the principles adopted by the European and international organizations in the field of standardization, and to contribute to the strengthening of the defense system of BiH and the development of integration process aimed at the accession of BiH to Euro-Atlantic initiatives and organizations.

* Contact points (more on the role of contact points on page 38)

5 MEĐUNARODNI HALAL FORUM - SAHAF

Drugi međunarodni halal forum – SAHAF, u organizaciji Agencije za certificiranje halal kvalitete i Sarajevskog sajma, održan je 16. maja u prostorijama kulturno-sportskog centra Skenderija u Sarajevu u sklopu prvog specijaliziranog sajma halal industrije u Jugoistočnoj Evropi, održanog od 15. do 17. maja 2013. godine. SAHAF forum predstavlja centralni međunarodni naučno-stručni skup eminentnih predstavnika iz oblasti halala, te privrednih, vladinih i nevladinih institucija i organizacija.

U toku Forum-a održane su četiri sesije: halal – primjena i promocija, halal ekonomija, halal konzumenti i panel diskusija. Važno je napomenuti da je direktor Agencije za certificiranje halal kvalitete, gospodin Amir Sakić istakao veliki doprinos Institutu za standardizaciju BiH u izradi izvornog halal standarda BAS 1049:2010, *Halal hrana – Zahtjevi i mjere*, koji ima veliku primjenu u halal industriji.

Ovaj poslovni događaj ima za prevashodni cilj promovisanje halal proizvoda i usluga potrošačima regiona, te kreiranje poslovnih prilika za regionalnu halal industriju na tradicionalnim halal tržištima širom svijeta.

Na Forumu su učestvovali proizvođači iz BiH i zemalja regiona ali i predstavnici Turske, Malezije, te zemalja Bliskog istoka.

U BiH trenutno ima 50 halal certificiranih kompanija dok njihov broj u regionu prelazi 150.

Institut za standardizaciju BiH na SAHAF forumu predstavljala je Biljana Baljaj, stručni saradnik u Institutu.

5 INTERNATIONAL HALAL FORUM - SAHAF

Second International Halal Forum – SAHAF, organized by the Agency for Halal Quality Certification and Sarajevo Fair, was held on May 16th at the premises of cultural and sports center Skenderija within the first specialized fair of halal industry in Southeast Europe that was held from 15-17 May 2013. SAHAF forum is the central international scientific conference of eminent representatives from the field of Halal as well as representatives of economic, governmental and non-governmental institutions and organizations.

During the Forum four sessions were held: halal - implementation and promotion, halal economy, halal consumers and panel discussion. It is important to note that the director of the Agency for Halal Quality Certification, Mr. Amir Sakić emphasized a major contribution of the Institute for standardization in the development of original halal standard BAS 1049: 2010, *Halal food - Requirements and measures*, which has a wide application in the halal industry.

The primary objective of this business event is promoting halal products and services to consumers in the region, and creating business opportunities for regional halal industry in the traditional halal markets around the world.

The Forum was attended by producers from BiH and the region, but also by representatives of Turkey, Malaysia and Middle East countries.

BiH currently has 50 halal certified companies while their number in the region exceeds 150.

The Institute for Standardization of BiH was represented by Mrs. Biljana Baljaj, expert at the Institute.

6 DRUGA BALKANSKA KONFERENCIJA

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (BAS) bio je domaćin Druge balkanske konferencije o standardizaciji koja je održana od 10. do 12. juna 2013. godine u Sarajevu. Centralna tema konferencije bila je „Veza između standarda i privrede – Kako standardizaciju učiniti dostupnom za mala i srednja preduzeća (SMEs)“. Takođe, ovo je bila prilika za razmjenu iskustava i diskusiju u cilju unapređenja regionalne saradnje u oblasti standardizacije.

Slika 1. Prvi radni dan konferencije

Na konferenciji su učestvovali predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju Albanije, Bugarske, Hrvatske, Kosova (u skladu s Rezolucijom UNSC 1244), Makedonije, Crne Gore, Srbije, Turske i zemlje domaćina, Bosne i Hercegovine. Specijalni gosti bili su gospođa Elena Santiago Cid, generalni direktor CEN/CENELEC-a, Francisco Verdera Mari, rukovodilac ISO-ovog Sektora za međunarodne veze i saradnju, gospodin David Norris, vođa tima regionalnog projekta Infrastruktura kvaliteta za Zapadni Balkan i Tursku.

U toku prvog radnog dana održana su četiri okrugla stola na kojima se govorilo o najboljim praksama u regionu vezanim za edukaciju i obuke iz oblasti standardizacije, kao i ocjenjivanju usaglašenosti, te CEN/CENELEC Vodiču 8 i CEN/CENELEC Vodiču 10.

Drugog dana održan je centralni dio konferencije koji je otvorio ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, gospodin Mirko Šarović. Na početku zasjedanja gospođa Elena Santiago Cid je predstavila CEN/CENELEC-ovu Strategiju standardizacije do 2020. godine. Centralni dio konferencije bio je posvećen vezi između standarda i privrede, s posebnim osvrtom na mala i srednja preduzeća (SMEs), kao i aktivnostima koje nacionalna tijela za standardizaciju mogu da provedu kako bi standardizacija bila dostupna svim malim i srednjim preduzećima, te šta sami proizvođači treba da znaju o standardima. Predstavnici svih prisutnih nacionalnih tijela za standardizaciju govorili su o stanju u ovoj oblasti u zemlji iz koje dolaze.

Tokom trećeg dana organizovana je posjeta Institutu za standardizaciju BiH i tom prilikom učesnici su mogli da se upoznaju s aktivnostima koje se provode u Institutu. Tokom radnog dijela trećeg dana konferencije organizovana su dva okrugla stola koji su bili posvećeni regionalnoj saradnji i razmjeni iskustava kada su u pitanju eurokodovi (EUROCODES) kao i zajedničkoj saradnji na prevođenju standarda.

6 SECOND BALKANS CONFERENCE

The Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina (BAS) hosted the Second Balkan Standardization Conference, which was held from 10 to 12 June 2013 in Sarajevo. The central theme of the conference was "The connection between the standard and economy – How to make standardization available to small and medium enterprises (SMEs)". Also, this was an opportunity to discuss and exchange experiences in order to promote regional cooperation in the standardization area.

Figure 1. First day of the Conference

The conference was attended by the representatives of national standardization bodies from Albania, Bulgaria, Croatia, Kosovo (in accordance with UNSC Resolution 1244), Macedonia, Montenegro, Serbia, Turkey and the host country, Bosnia and Herzegovina. Special guests were Mrs. Elena Santiago Cid, CEN/CENELEC Director General, Mr. Francisco Verdera Mari, ISO Officer International Relations and Cooperation, Mr. David Norris, Team Leader, Project Regional Quality Infrastructure in the Western Balkans and Turkey.

During the first day, four round table were held discussing best practices in the region regarding education and training in the standardization area, conformity assessment, CEN/CENELEC Guide 8 and CEN/CENELEC Guide 10.

Central part of the conference was held on the second day, and was opened by the Minister of Foreign Trade and Economic Relations of Bosnia and Herzegovina, Mr. Mirko Sarovic. At the beginning of the session Mrs. Elena Santiago Cid presented CEN/CENELEC standardization strategy 2020. The main part of the conference was dedicated to the relationship between standards and the economy, with special focus on small and medium enterprises (SMEs), as well as the activities that the national standardization bodies can implement in order to make standardization available to all small and medium enterprises, and what the manufacturers themselves need to know about standards. Representatives of all present national standardization bodies discussed the situation in their own country regarding this area.

During the third day of the conference, a visits to the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina was organized, and on this occasion the participants were able to familiarize themselves with the activities of the Institute. During the working part of the third day of the conference, two round tables were organized and were dedicated to regional cooperation and exchange of experiences regarding Eurocodes and joint cooperation in translating standards.

Slika 2. Okrugli sto posvećen regionalnoj saradnji

Takođe, dogovoreno je da Treća balkanska konferencija, čiji će domaćin biti Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME), bude održana sljedeće godine. Domaćin Četvrte balkanske konferencije, koja treba da bude organizovana 2015. godine, biće Institut za standardizaciju Srbije (ISS), a 2016. godine domaćin bi trebalo da bude Turski institut za standardizaciju (TSE).

Slika 3. Učesnici konferencije

Figure 2. Round table on regional cooperation

Also, it was agreed that the Third Balkan Conference that is to be hosted by the Institute for Standardization of Montenegro (ISME) will be held next year. Host of the Fourth Balkan Conference that should be organized in 2015 will be the Institute for Standardization of Serbia (ISS), and the host in 2016 will be Turkish Standards Institute (TSE).

Figure 3. Participants of the Conference

7 ODRŽAN MEĐUNARODNI SASTANAK O SENZORnim ANALIZAMA HRANE

Slika 4. Učesnici međunarodnog sastanka

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (BAS) bio je domaćin 23. sastanka tehničkog komiteta ISO/TC 34/SC 12, *Senzorne analize*, koji je održan od 24. do 25. oktobra 2013. godine u hotelu „Europe“ u Sarajevu i u prostorijama Instituta. ISO/TC 34/SC 12, *Senzorne analize*, potkomitet je međunarodnog komiteta ISO/TC 34, *Prehrambeni proizvodi*, koji radi pod okriljem Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO). Rad ovog komiteta zasniva se na donošenju standarda kojima se definiše područje senzornih analiza u proizvodnji hrane.

Slika 5. Učesnici sastanka ispred Instituta za standardizaciju BiH - BAS

7 INTERNATIONAL MEETING ON SENSORY ANALYSIS OF FOOD

Figure 4. Participants of the international meeting

The Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina (BAS) hosted 23rd meeting of the technical committee ISO/TC 34/SC 12, *Sensory Analysis*, which was held from 24 to 25 October 2013, in hotel Europe and at the premises of the Institute. ISO/TC 34/SC 12, *Sensory analysis*, is a sub-committee of the International Committee ISO/TC 34, *Food products*, which operates under the auspices of the International Organization for Standardization (ISO). The work of this Committee is based on the adoption of standards which define the area of sensory analysis in food production.

Figure 5. Participants in front of the Institute for Standardization of BiH - BAS

Na sastanku su učestvovali stručnjaci iz oblasti senzornih (organoleptičkih) analiza iz Argentine, Francuske, Kine, Litvanije, Njemačke, SAD, Srbije, Velike Britanije i domaćina, Bosne i Hercegovine koju su predstavljali prof. dr. Midhat Jašić s Tehnološkog fakulteta iz Tuzle i Biljana Baljaj, stručni saradnik u Institutu za standardizaciju Bosne i Hercegovine.

Senzorna analiza je naučna disciplina koja primjenjuje principe eksperimentalnog dizajna i statističke analize na korištenje ljudskih čula (vid, miris, okus, dodir i sluh) za potrebe ocjenjivanja proizvoda široke potrošnje. Senzornim analizama hrane dobijaju se informacije koje se dopunjavaju podacima dobijenim tokom instrumentalno-analitičkih mjerjenja kvaliteta proizvoda. Sistematika senzornih svojstava obuhvata tri primarna svojstva: izgled, aromu i čulo dodira. Pri tome, izgled podrazumijeva boju, veličinu, oblik, viskozitet i dr. Svojstvo arome podrazumijeva miris, okus, aromu i osjećaj u ustima koji se formira nakon uzimanja hrane, dok svojstvo dodira podrazumijeva teksturu, konzistenciju, viskoznost i sl. Za senzornu ocjenu treba osigurati odgovarajuće uslove kao što je oprema i pribor za rad specijalizovanih stručnih ocjenjivača. Time će se stvoriti optimalni uslovi za objektivan rad stručnih ocjenjivača jer u suprotnom može doći do zamora ocjenjivača i donošenja subjektivnih i nepravilnih senzornih karakteristika hrane.

Organizacijom ovog sastanka Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine nastoji doprinijeti podizanju svijesti o značaju upotrebe standarda u procesu proizvodnje hrane. Osim toga, svojim kontinuiranim radom i aktivnostima Institut promoviše značaj standardizacije i na taj način nastoji da omogući bosanskohercegovačkoj privredi da se kvalitetno pripremi za tržišnu utakmicu na tržištima Evropske unije, a sve u cilju napretka Bosne i Hercegovine u procesu evropskih integracija.

The meeting was attended by experts in the field of sensory (organoleptic) analysis of Argentina, France, China, Lithuania, Germany, USA, Serbia, Great Britain and the host, Bosnia and Herzegovina, that was represented by PhD Midhat Jašić from the Faculty of Technology in Tuzla and Biljana Baljaj, expert at the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina.

Sensory analysis is a scientific discipline that applies principles of experimental design and statistical analysis on use of human senses (sight, smell, taste, touch and hearing) for the purpose of evaluating consumer products. Sensory analysis of food collects information that complement the data obtained during the instrumental analytical measurements of product quality. Systematics of sensory properties include three primary characteristics: appearance, aroma and sense of touch. In addition, the appearance includes color, size, shape, viscosity, etc. Aroma characteristic means smell, taste, flavor and sensation in the mouth that forms after eating, while touch implies texture, consistency, viscosity, etc. In order to perform sensory evaluation adequate conditions such as equipment and accessories for specialized expert evaluators should be provided. By doing so, optimal conditions for objective work of expert evaluators will be created because otherwise a subjective decision and irregular sensory characteristics of food can be made.

By organizing this meeting, the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina aims to raise awareness of the importance of the use of standards in the food production process. In addition, by their ongoing work and activities, the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina is promoting the importance of standardization and thus seeks to ensure that Bosnia and Herzegovina's economy is well prepared for the competition in the markets of the European Union, aiming at the progress of Bosnia and Herzegovina in the European integration process.

8 SARADNJA S INSTITUCIJAMA ZA STANDARDIZACIJU

Memorandum o razumijevanju i saradnji u području standardizacije potpisani je između Nacionalnog tijela za standarde Jermenije (SARM) i Instituta za standardizaciju BiH (BAS). Ovaj memorandum predstavlja podlogu za buduću saradnju u području standardizacije. Nacionalno tijelo za standarde Jermenije (SARM) i BAS će u okviru svojih nadležnosti, u skladu sa zakonodavstvom svojih država, na ovaj način unaprijediti saradnju kada su u pitanju informisanje o aktivnostima u području razvoja i implementacije standarda, unapređenje profesionalnih vještina kroz razmjenu informacija i iskustava kao i saradnju u drugim značajnim prvcima koji predstavljaju zajedničke interese ove dvije institucije.

8.1 UČEŠĆE U RADU MEĐUNARODNIH I EVROPSKIH ORGANIZACIJA ZA STANDARDIZACIJU

Predstavnici Instituta za standardizaciju BiH prisustvovali su:

- 36. Generalnoj skupštini ISO-a koja je održana od 16. 9. do 21. 9. 2013 u Petrovgradu, Rusija;
- 77. Godišnjoj skupštini IEC- a od 21. 10. do 25. 10. 2013. u Nju Delhiju, Indija;
- 61. Generalnoj skupštini ETSI-ja od 19. 3. do 20. 3. 2013. u Mandelje, Francuska;
- 39. Generalnoj skupštini CEN-a, 53. Generalnoj skupštini CENELEC-a i prvoj zajedničkoj sjednici Generalnih skupština CEN-a i CENELEC-a od 18. 6. do 20. 6. 2013. u Kopenhagenu, Danska;

8 COOPERATION WITH STANDARDS INSTITUTIONS

The Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina has signed a Memorandum of Understanding in the field of standardization with the Armenian National Institute of Standards (SARM). This memorandum represents the foundation for future cooperation in the field of standardization. Armenian National Institute of Standards of (SARM) and BAS shall, within its competence, and in accordance with the legislation of their respective countries, in this way improve cooperation regarding information about the activities in the field of development and implementation of standards, improvement of professional skills through the exchange of information and experiences as well as cooperation in other important directions that represent common interests of these two institutions.

8.1 PARTICIPATION IN THE WORK OF INTERNATIONAL AND EUROPEAN STANDARDS ORGANIZATIONS

Representatives of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina attended:

- 36th General Assembly of the ISO, which was held from 16- 21.9.2013, in Saint Petersburg, Russia;
- 77th Annual Meeting of IEC from 21- 25.10. 2013 in New Delhi, India;
- 61th ETSI General Assembly from 19- 20.3.2013 in Mandelieu, France;
- 39th General Assembly of CEN and 53nd General Assembly of CENELEC and first joint session of CEN/CENELEC General Assemblies from 18- 20.6.2013 in Copenhagen, Denmark;

9 PROVOĐENJE OBAVEZA INSTITUTA

9.1 OBAVEZE VEZANE ZA SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU

Kao i prethodnih godina Institut u potpunosti izvršava postavljene zadatke vezane za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Vrši se redovna izrada i slanje kvartalnih kao i godišnjeg izvještaja o napretku BiH u oblasti evropskih integracija iz oblasti standardizacije.

Naredni odlomak navodimo iz „Radnog dokumenta osoblja komisije: Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine u 2013. Prilog uz Saopštenje komisije Evropskom parlamentu i vijeću”:

„U oblasti standardizacije, Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (BAS) je usvojio 77% evropskih standarda (EN) potrebnih za članstvo u Evropskom odboru za standardizaciju (CEN) i Evropskom odboru za standardizaciju u elektrotehnici (CENELEC). BAS je usvojio 2806 evropskih standarda (EN) kao nacionalne standarde, čime je ukupni broj EN standarda dostigao 16467. Uspostavljeni su i stavljeni u funkciju Sistem upita i obaveštenja (ENP) i Sistem za upravljanje standardima i obavještavanje. Stručna sposobljenost osoblja BAS-a za standardizaciju i upravljanje sistemima za obavještavanje o standardizaciji je značajno poboljšana. BAS je obavio treću godišnju provjeru svog sistema za upravljanje kvalitetom. Institut i dalje radi na podizanju svijesti javnosti o važnosti standardizacije. Nije ukinut nijedan kontradiktorni obavezni standard bivše Jugoslavije”.

9.2 STANDARDI PREUZETI U BOSANSKOHERCEGOVAČKU STANDARDIZACIJU - BAS

Tabela 1. Međunarodni, evropski i drugi nacionalni standardi preuzeti u 2013. godini**

Ukupno preuzeto standarda, amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	3294
Od toga preuzeto standarda i amandmana	3091
Ostala standardizacijska dokumenta	203

Tabela 2. Evropski standardi preuzeti u 2013. godini**

Ukupno preuzeto evropskih standarda, amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	2106
Od toga preuzeto standarda i amandmana	1976
Ostala standardizacijska dokumenta	130

Tabela 3. Međunarodni standardi preuzeti u 2013. godini**

Ukupno preuzeto međunarodnih standarda (ISO, IEC, ISO/IEC), amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	1164
Od toga usvojeno standarda i amandmana	1091
Ostala standardizacijska dokumenta	73

Tabela 4. Drugi nacionalni standardi preuzeti u 2013. godini**

Ostali standardi	23

** U prikazane podatke nisu uključene korekcije

9 IMPLEMENTATION OF THE INSTITUT'S OBLIGATIONS

9.1 OBLIGATIONS REGARDING THE STABILIZATION AND ASSOCIATION AGREEMENT

As in previous years the Institute is fully performing tasks related to the Stabilization and Association Agreement. Quarterly and annual reports on the progress of BiH in European integrations in standardization area are regularly drafted and submitted.

The next paragraph is taken from "Commission staff working document: Bosnia and Herzegovina 2013 Progress Report Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament and the Council":

„In the field of standardisation, the Institute for Standardisation of Bosnia and Herzegovina (BAS) has adopted 77% of the European standards (ENs) required for membership of the European Committee for Standardisation (CEN) and the European Committee for Electrotechnical Standardisation (CENELEC). The BAS adopted 2 806 European standards (ENs) as national standards, bringing the total to 16 467 ENs. The Enquiry and Notification system (ENP system) and Standards Management and Information System are established and fully operational. The technical competence of BAS personnel on standardisation and standardisation information systems has significantly improved. BAS performed the third annual supervisory check on its quality management system. BAS continues to work on raising public awareness about the importance of standardisation. No conflicting ex-Yugoslav mandatory standards were withdrawn“.

9.2 STANDARDS ADOPTED INTO BIH STANDARDIZATION - BAS

Table 1. International, European and other national standards adopted in 2013**

Total number of adopted standards, amendment and other standardization documents	3294
Total number of adopted standards and amendments	3091
Other standardization documents	203

Table 2. European standards adopted in 2013**

Total number of adopted European standards, amendment and other standardization documents	2106
Total number of adopted standards and amendments	1976
Other standardization documents	130

Table 3. International standards adopted in 2013**

Total number of international standards (ISO,IEC,ISO/IEC), amendment and other standardization documents	1164
Total number of adopted standards and amendments	1091
Other standardization documents	73

Table 4. Other national standards adopted in 2013**

Other standards	23

** Corrigenda are not included in given data

Tabela 5. Izvorni BAS standardi preuzeti u 2013. godini

BAS izvorni standardi	1

9.2.1 VAŽEĆI STANDARDI ZAKLJUČNO S 31. DECEMBROM 2013. GODINE**Tabela 6. Ukupan broj važećih standarda****

Ukupan broj standarda, amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	27750
Ukupan broj standarda i amandmana	26353
Ostala standardizacijska dokumenta	1397

Tabela 7. Ukupan broj važećih evropskih standarda**

Ukupan broj evropskih standarda, amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	19167
Ukupan broj evropskih standarda i amandmana	18344
Ostala standardizacijska dokumenta	823

Tabela 8. Ukupan broj važećih međunarodnih standarda**

Ukupan broj međunarodnih standarda, amandmana i drugih standardizacijskih dokumenata	8346
Ukupan broj međunarodnih standarda i amandmana	7772
Ostala standardizacijska dokumenta	574

Tabela 9. Drugi nacionalni standardi

Drugi nacionalni standardi	189

Tabela 10. BAS izvorni standardi

BAS izvorni standardi	47

** U prikazane podatke nisu uključene korekcije

Table 5. Original BAS standards adopted in 2013

Original BAS standards	1

9.2.1 VALID STANDARDS FOR THE YEAR ENDED 31 DECEMBER 2012**Table 6 . Total number of valid standards****

Total number standards, amendment and other standardization documents	27750
Total number of standards and amendments	26353
Other standardization documents	1397

Table 7. Total number of valid European standards**

Total number of European standards, amendment and other standardization documents	19167
Total number of European standards and amendments	18344
Other standardization documents	823

Table 8. Total number of valid international standards

Total number of international standards, amendment and other standardization documents	8346
Total number of international standards and amendments	7772
Other standardization documents	574

Table 9. Other national standards

Other national standards	189

Table 10. BAS original standards

BAS original standards	47

** Corrigenda are not included in given data

10 STANDARDI USVOJENI METODOM PREVODA I IZVORNI STANDARD

U 2013. godini usvojena su 23 standarda metodom prevoda i jedan izvorni standard

Tabela 11. Standardi usvojeni metodom prevoda

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS EN ISO/IEC 17020:2013	Ocenjivanje usklađenosti – Zahtjevi za rad raznih tipova tijela za obavljanje inspekcije	Ovaj međunarodni standard sadrži zahtjeve u pogledu kompetentnosti tijela koja obavljaju inspekciju i u pogledu nepristrasnosti i dosljednosti njihovih inspekcijskih aktivnosti. Kako je definisano u ovom međunarodnom standardu, on se primjenjuje za inspekcijska tijela tipa A, B i C i svim fazama inspekcije.	BAS/TC 3 Upravljanje kvalitetom i osiguranje kvaliteta
BAS EN ISO 14004: 2013	Sistemi okolinskog upravljanja – Opće smjernice o principima, sistemima i pomoćnim tehnikama	Ovaj međunarodni standard obezbeđuje upute za uspostavljanje, implementaciju, održavanje i poboljšavanje sistema okolinskog upravljanja i njegovo usklađivanje s drugim sistemima upravljanja. NAPOMENA Iako ovaj sistem nije namijenjen upravljanju zdravljenjem i sigurnosti na radu, ovi aspekti mogu biti uključeni ukoliko organizacija teži da implementira integralni sistem okolinskog upravljanja i upravljanja zdravljenjem i sigurnosti na radu. Smjernice u ovom međunarodnom standardu primjenjive su na svaku organizaciju, bez obzira na njenu veličinu, vrstu, lokaciju ili nivo zrelosti.	BAS/TC 7 Okolina
BAS EN 61028: 2013	Električni mjeri instrumenti: X-Y pisači	Ovaj standard se primjenjuje na X-Y pisače koji se koriste za registriranje analognih električnih signala. Ovim standardom specificiraju se zahtjevi za X-Y pisače, koji mogu da se koriste za mjerjenje: - napona ili struje; - drugih električnih veličina; - neelektričnih veličina. Pisači kojima se ne mjeri napon ili struja već druge veličine, mogu da sadrže uređaj za pretvaranje ulazne veličine u napon ili struju. Ako se uređaj za pretvaranje može izmijeniti i ukloniti, ovaj standard se primjenjuje samo na pisače, pod uslovom da je funkcija pretvaranja poznata. Ovaj standard se primjenjuje na pisače i njihov pribor koji imaju elektronske uređaje u svojim mjernim i/ili pomoćnim kolima. Takođe se primjenjuje na neizmjenjivi pribori i pribor s ograničenom izmjenljivošću (npr. šantovi, elementi impedanse itd.) kada se oni koriste s pisačem i kada su izvršena podešavanja za datu kombinaciju pribora. Ovaj standard se ne primjenjuje na X-t pisače. Kod X-Y pisača koji obuhvataju vremensku bazu, ovaj standard se primjenjuje samo na X-Y funkciju. Ovaj standard se ne primjenjuje na pisače za posebne namjene koji su obuhvaćeni posebnim IEC standardima.	BAS/TC 10 Oprema za mjerjenje električne energije i upravljanje opterećenjem

10 STANDARDS ADOPTED BY TRANSLATION METHOD

In 2013, 23 standards are adopted by translation method as well as one original standard

Table 11. Standards adopted by translation method and original standard

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN ISO/IEC 17020:2013	Conformity assessment – Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection	This International Standard contains requirements for the competence of bodies performing inspection and for the impartiality and consistency of their inspection activities. It applies to inspection bodies of type A, B or C, as defined in this International Standard, and it applies to any stage of inspection.	BAS/TC 3 Quality management and quality assurance
BAS EN ISO 14004: 2013	Environmental management systems - General guidelines on principles, systems and support techniques	This International Standard provides guidance on the establishment, implementation, maintenance and improvement of an environmental management system and its coordination with other management systems. NOTE While the system is not intended to manage occupational health and safety issues, they may be included when an organization seeks to implement an integrated environmental and occupational health and safety management system. The guidelines in this International Standard are applicable to any organization, regardless of its size, type, location or level of maturity. While the guidelines in this International Standard are consistent with the ISO 14001 environmental management system model, they are not intended to provide interpretations of the requirements of ISO 14001.	BAS/TC 7 Environment
BAS EN 61028: 2013	Electrical measuring instruments - X-Y recorders	This standard applies to X-Y recorders used for recording analogue electrical signals. This standard specifies requirements for X-Y recorders, which can be used for the measurement of: —a voltage or a current, —another electrical quantity, —a non-electrical quantity. Recorders for measuring quantities other than voltage or current may contain a device for converting the input quantity into a voltage or current. If the conversion device is interchangeable and removable, this standard applies only to the recorder, provided that the conversion function is known. This standard applies to recorders and their accessories having electronic devices in their measuring and/or auxiliary circuits). It also applies to non-interchangeable accessories and accessories of limited interchangeability (e.g. shunts, impedance elements, etc.) when they are used with the recorder and adjustments have been made for the combination. This standard does not apply to X-t recorders. For X-Y recorders incorporating a time base, this standard applies to the X-Y function only. This standard does not apply to special purpose recorders which are covered by their own IEC standards. This standard does not apply to special purpose devices nor to interchangeable accessories which are covered by their own IEC standards when they are used as accessories.	BAS/TC 10 Electrical energy measurement equipment and load control

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS EN 61143-1:2013	Električni mjeri instrumenti – X-t pisači – Dio 1: Definicije i zahtjevi	Ovaj dio IEC 61143 primjenjuje se na X-t pisače za mjerjenje napona i struje koji mijere i registriraju analoge električne veličine u funkciji vremena. On se takođe primjenjuje na pisače čija podjela skale podloge za registrovanje ne odgovara direktno električnoj ulaznoj veličini, pod uslovom da je njihov odnos poznat. Za mjerjenje ostalih električnih veličina primjenjuju se takođe odgovarajući dijelovi IEC 60051. Ovaj dio se takođe primjenjuje na neizmjenjivi pribor i pribor s ograničenom izmjenljivošću (npr. šantovi, elementi impedanse), ako se takav pribor koristi s pisanjem i kada su za njihovu kombinaciju izvršena podešavanja. Za kontrolere s električnim izlazima koji sadrže električne pisače, ovaj dio se primjenjuje samo na pisač, a ne i na upravljačko kolo. Ovaj dio se ne primjenjuje na pisače s posebnom namjenom ili uređaje s posebnom namjenom (kada se oni koriste kao pribor), koji su obuhvaćeni nijenim sopstvenim IEC standardima. Ovaj dio ne obuhvata sigurnosne zahtjeve (vidjeti IEC 61010) i ne sadrži zahtjeve za zaštitu od uslova okoline niti odgovarajuća ispitivanja. Međutim, ako je potrebno, ispitivanja u uslovima koji su bliski onima u toku upotrebe mogu se izabrati iz IEC 60068 da bi se dokazala zaštita od uslova okoline. Dalje, ovaj dio ne sadrži zahtjeve koji se odnose na mjerne instrumenata ili pribora (za prethodno vidjeti IEC 60473).	BAS/TC 10 Oprema za mjerjenje električne energije i upravljanje
BAS EN 55015: 2013	Granične vrijednosti i metode mjerjenja karakteristika radiosimetriji električne rasvjete i sličnih uređaja	Ovaj standard se primjenjuje na emisiju (zračenjem i provođenjem) radiofrekvencijskih smetnji koje potiču od: - sve rasvjetne opreme s primarnom funkcijom generisanja i/ili distribucije osvjetljenja, predviđene za osvjetljavanje i priključivanje na niskonaponsku električnu mrežu ili za rad pomoću baterija; - svjetlećih dijelova opreme s više funkcija, gdje je jedna od primarnih funkcija osvjetljenje; - nezavisnih dodatnih uređaja koji se koriste isključivo s uređajima za osvjetljenjem; - opreme s ultraljubičastim i infracrvenim zračenjem; - neonskih reklamnih znakova; - uličnog/reflektorskog osvjetljenja predviđenog za vanjsku upotrebu; - osvjetljenja u prevoznim sredstvima (igradenog u autobuse i vozove). Iz preneta i područja primjene ovog standarda izuzima se sljedeće: - rasvjetna oprema koja radi u ISM frekvencijskim opsezima (kako su definisani u Rezoluciji 63 (1979) Radio propisa ITU (International telecommunication union)); - rasvjetna oprema na avionima i aerodromima; - uređaji za koje su zahtjevi za elektromagnetu kompatibilnost u opsegu radiofrekvencija izričito formulisani u drugim IEC ili CISPR standardima.	BAS/TC 15 Elektromagnetska kompatibilnost

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN 61143-1:2013	Electrical measuring instruments - X-t recorders – Part 1 : Definitions and requirements	For controllers with electrical outputs, containing electrical recorders this standard applies only to the recorder and does not apply to the control circuit. This standard does not contain requirements for protection against environmental conditions or the relevant tests. If information is required on these aspects, reference should be made to IEC Publication 68. This standard does not cover safety requirements. For further information, reference should be made to IEC Publication 1010.	BAS/TC 10 Electrical energy measurement equipment and load control
BAS EN 55015: 2013	Limits and methods of measurement of radio disturbance characteristics of electrical lighting and similar equipment	This part of IEC 1143 applies to X-recorders used for the measurement of voltage and current which measure and record analogue electrical quantities as a function of time. It also applies to a recorder whose chart scale lines do not correspond directly to the electrical input quantity, provided that the relationship between them is known. For the measurement of other electrical quantities, the relevant parts of IEC 51 also apply. This part also applies to non-interchangeable accessories and accessories of limited interchangeability (e.g. shunts, impedance elements) if they are used with the recorder and the adjustments have been made for the combination. For controllers with electrical outputs and containing electrical recorders, this part applies only to the recorder and does not apply to the control circuit. This part does not apply to special purpose recorders or to special purpose devices (when they are used as accessories) which are covered by their own IEC standards. This part does not cover safety requirements (for reference, see IEC 1010) and does not contain either requirements for protection against environmental conditions or the relevant tests. However, when necessary, tests under conditions approaching those of use may be selected from IEC 68, to prove protection against environmental conditions. Further, it does not contain requirements concerning the dimensions of instruments or accessories (for the former, see IEC 473).	BAS/TC 15 Electromagnetic compatibility

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
		NAPOMENA Primjeri su: - uređaji za rasvjetu ugrađeni u drugu opremu, npr. komponente za osvjetljenje skale ili neonski indikatori; - aparati za fotokopiranje; - projektori dijapositiva; - rasvjetna oprema kod drumskih vozila. Obuhvaćen je frekvenčni opseg od 9 kHz do 400 GHz. Oprema s više funkcija na koju se istovremeno primjenjuju različite tačke ovog standarda i/ili drugih standarda mora pri radu s odgovarajućim funkcijama da ispunи sve odredbe tačke standarda. Granice u ovom standardu su određene na probabilističkoj osnovi, kako bi potiskivanje smetnji bilo izvodljivo na ekonomičan način, a da se ipak postigne odgovarajući nivo radio-zaštite i elektromagnete kompatibilnosti. U izuzetnim slučajevima mogu biti potrebne dodatne mjere.	BAS/TC 15 Elektromagnetska kompatibilnost
BAS EN 61000-3-3:2013		Elektromagnetska kompatibilnost (EMC) – Dio 3-3: Granične vrijednosti – Ograničavanje promjena napona, fluktuacija napona i filkera u javnim niskonaponskim sistemima napajanja, za opremu čija je nazivna struja s (manja ili jednaka) 16 A po fazi nezavisno od uslova povezivanja	Ovaj dio standarda IEC 61000-3 bavi se ograničenjem fluktuacijom napona i filkera koji djeluju na javni niskonaponski sistem napajanja. Njime se specificiraju granične vrijednosti promjena napona koje može proizvesti neka oprema ispitana pri specifičnim uslovima i daju smjernice u pogledu metoda ocjenjivanja. Ovaj dio standarda IEC 61000 se primjenjuje na električnu i elektronsku opremu čija je ulazna struja manja ili jednaka 16 A po fazi, koja je predviđena za priključivanje na javne niskonaponske sisteme napajanja s faznim naponom između 220 V i 250 V na 50 Hz nezavisno od uslova povezivanja. Oprema koja nije usklađena s graničnim vrijednostima iz ovog dijela IEC 61000 kada se ispituje s referentnom impedansom Zref iz 6.4, i koja se stoga ne može deklarisati kao usklađen s ovim dijelom, može se ponovo ispitati ili vrednovati da bi se pokazala usaglašenost sa standardom IEC 61000-3-11. Dio 3-11 se primjenjuje na opremu s nazivnom ulaznom strujom manjom ili jednako 75 A po fazi, u zavisnosti od uslova povezivanja. Ispitivanja prema ovom dijelu su ispitivanja tipa. Posebni uslovi ispitivanja su dati u Prilogu A, a ispitno kolpo je prikazano na slici 1. NAPOMENA Granične vrijednosti iz ovog dijela standarda IEC 61000 zasnivaju se uglavnom na subjektivnoj jačini filkera koji djeluje na svjetlost iz sijalica od 230 V/60 W s dvostrukim spiralizovanim vlačnom putem fluktuacije napona napajanja. Za sisteme s nazivnim naponom manjim od 220 V i/ili frekvencijom od 60 Hz, granične vrijednosti i vrijednosti referentnog kola su u fazi razmatranja.

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN 61000-3-3:2013	Electromagnetic compatibility (EMC) - Part 3-3: Limits - Limitation of voltage changes, voltage fluctuations and flicker in public low-voltage supply system, for equipment with rated current ≤ 16 A per phase and not subject to conditional connection	NOTE Examples are: - built-in lighting devices in other equipment, for example scale illumination or neon devices; - photocopiers; - slide projectors; - lighting equipment for road vehicles. The frequency range covered is 9 kHz to 400 GHz. Multi-function equipment which is subjected simultaneously to different clauses of this standard and/or other standards shall meet the provisions of each clause/standard with the relevant functions in operation. The limits in this standard have been determined on a probabilistic basis to keep the suppression of disturbances within economically reasonable limits while still achieving an adequate level of radio protection and electromagnetic compatibility. In exceptional cases, additional provisions may be required. This part of IEC 61000 is concerned with the limitation of voltage fluctuations and flicker impressed on the public low-voltage system. It specifies limits of voltage changes which may be produced by an equipment tested under specified conditions and gives guidance on methods of assessment. This part of IEC 61000 is applicable to electrical and electronic equipment having an input current equal to or less than 16 A per phase, intended to be connected to public low-voltage distribution systems of between 220 V and 250 V line to neutral at 50 Hz, and not subject to conditional connection. Equipment which does not comply with the limits of this part of IEC 61000 when tested with the reference impedance Z_{ref} of 6.4, and which therefore cannot be declared compliant with this part, may be retested or evaluated to show conformity with IEC 61000-3-11. Part 3-11 is applicable to equipment with rated input current ≤ 75 A per phase and subject to conditional connection. The tests according to this part are type tests. Particular test conditions are given in annex A and the test circuit is shown in Figure 1. NOTE The limits in this part of IEC 61000 are based mainly on the subjective severity of flicker imposed on the light from 230 V/60 W coiled-coil filament lamps by fluctuations of the supply voltage. For systems with nominal voltage less than 220 V line to neutral and/or frequency of 60 Hz, the limits and reference circuit values are under consideration.	BAS/TC 15 Electromagnetic compatibility

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS EN 12899-1: 2013	Fiksni, vertikalni saobraćajni znakovi na putevima – Dio 1: Fiksni znakovi	Ovaj prvi dio standarda EN 12899 određuje tehničke zahteve za kompletan sklop znaka (uključujući i nosače), znakove (tablu znaka s licem znaka), table znaka (bez lica) i druge glavne komponente (retroreflektirajuće folije, stubove, svjetiljke). Glavna svrha primjene fiksnih znakova jeste da uputi i vodi učesnika u saobraćaju na javnim i privatnim posjedima. Stavke koje ovaj standard ne pokriva su: a) portaliske i konzolne konstrukcije nosača znakova; b) promjenjivi znaci s diskontinuiranom porukom poput znakova koji emitiraju svjetlost pomoću dioda (LED) ili pomoću optičkih vlakana; c) promjenjivi znakovi; d) privremenii znakovi; e) temelji; f) ispitivanja za ekstremno niske temperature.	BAS/TC 22 Cestogradnja
BAS EN 12899-2: 2013	Fiksni, vertikalni saobraćajni znakovi na putevima – Dio 2: Saobraćajni stubovi s unutrašnjim osvjetljenjem (TTB)	Ovaj drugi dio standarda EN 12899 određuje zahteve za nove saobraćajne stubove s unutrašnjim osvjetljenjem (TTB), uključujući njihove spojne elemente, a može obuhvatiti saobraćajne znakove (tip 1 TTB) ili biti nosač za saobraćajne znakove (tip 2 TTB), koji se koriste u saobraćajnim protočnim zonama. On obuhvata zahteve performansi i metode ispitivanja. Kolorimetrijske i retroreflektirajuće osobine kao i svjetljenje dijelova osvjetljenih unutrašnjim izvorom svjetlosti specificirane su uzimanjem u obzir CIE preporuke. Konstruktivni zahtevi za saobraćajne stubove s unutrašnjim osvjetljenjem podrazumijevaju performanse stubova pod statičkim i dinamičkim opterećenjem. Urađene su specifikacije za sigurnost pri upotrebi, uključujući udar vozila. Uredaji sa sličnom funkcijom, ali bez unutrašnjeg osvjetljenja ili koji imaju visinu manju od 600 mm nisu obuhvaćeni ovim standardom. NAPOMENA Temelji nisu specificirani u ovom standardu, ali trebaju biti adekvatni za nošenje odgovarajućih opterećenja. Ako drugačije nije rečeno, odredbe ovog standarda odnose se jednako na tip 1 i tip 2 TTB-a (saobraćajnih stubova s unutrašnjim osvjetljenjem).	BAS/TC 22 Cestogradnja
BAS EN 12899-3: 2013	Fiksni, vertikalni saobraćajni znakovi na putevima – Dio 3: Smjerokazni stubići i retroreflektirajuće oznake	Ovaj treći dio standarda EN 12899 određuje zahteve za nove smjerokazne stubiće i za nove retroreflektirajuće oznake kao odvojene proizvode ili kao njihovu kombinaciju, koji se koriste u saobraćajnim protočnim zonama. On obuhvata zahteve performansi i metode ispitivanja. Kolorimetrijske i retroreflektirajuće osobine specificirane su uzimanjem u obzir CIE preporuke. Konstruktivni zahtevi podrazumijevaju performanse pod statičkim i dinamičkim opterećenjem. Urađene su specifikacije za sigurnost pri upotrebi, uključujući udar vozila. Radi definisana trajnosti, ovaj standard takođe uključuje nivoje performansi koji se moraju držati nakon izlaganja trošenju uslijed vremenskih utjecaja. Ovdje nisu dati zahtjevi u pogledu boja, dimenzija i tolerancija smjerokaznih stubića i retroreflektirajućih oznaka.	BAS/TC 22 Cestogradnja

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN 12899-1: 2013	Fixed, vertical road traffic signs - Part 1: Fixed signs	This Part 1 of EN 12899 specifies requirements for complete sign assemblies (including supports), signs (sign plates with sign faces), sign plates (without sign faces) and for other major components (retroreflective sheeting, supports and luminaires). The main intended use of fixed signs is for the instruction and guidance of road users on public and private land. Matters not covered by this standard: a) sign gantry and cantilever structures; b) signs with discontinuous messages, e.g. using light emitting diodes (LED), or fibre optics; c) variable message signs; d) signs used for temporary purposes; e) foundations; f) tests for extremely low temperatures.	BAS/TC 22 Road engineering
BAS EN 12899-2: 2013	Fixed, vertical road traffic signs - Part 2: Transilluminated traffic bollards (TTB)	This Part 2 of EN 12899 specifies requirements for new transilluminated traffic bollards (TTBs) including their fixing, which may incorporate traffic signs (type 1 TTB) or may support traffic signs (type 2 TTB) to be used in traffic circulation areas. It covers performance requirements and test methods. Colorimetric and retroreflective properties as well as luminance of transilluminated illuminated portions are specified taking into account CIE recommendations. Structural requirements for TTBs include performance under static and dynamic loading. Provision is made for safety in use, including vehicle impact. Devices of similar function, but without transillumination or less than 600 mm in height, are not covered. NOTE Foundations are not specified in this standard but should be adequate to support the loads to be carried. Unless otherwise stated, clauses in this standard apply to both type 1 and type 2 TTBs.	BAS/TC 22 Road engineering
BAS EN 12899-3: 2013	Fixed, vertical road traffic signs - Part 3: Delineator posts and retroreflectors	This Part 3 of EN 12899 specifies requirements for new delineator posts and for new retroreflectors as separate products or combined together to be used in traffic circulation areas. It covers performance requirements and test methods. Colorimetric and retroreflective properties are specified taking into account CIE recommendations. Structural requirements include performance under static and dynamic loading. Provision is made for safety in use, including vehicle impact. To define durability this standard also includes performance levels to be maintained after natural weathering exposure. No requirements are given for the use of colours, dimensions and tolerances of delineator posts and retroreflectors	BAS/TC 22 Road engineering

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS EN 12899-4: 2013	Fiksni, vertikalni saobraćajni znakovi na putevima – Dio 4: Fabrička kontrola proizvodnje	Ovaj dio standarda EN 12899 opisuje zahtjeve za fabričku kontrolu proizvodnje (FPC), za 1, 2. i 3. dio standarda EN 12899.	BAS/TC 22 Cestogradnja
BAS EN 12899-5: 2013	Fiksni, vertikalni saobraćajni znakovi na putevima — Dio 5: Početno ispitivanje tipa	Ovaj peti dio standarda EN 12899 opisuje zahtjeve za početno ispitivanje tipa (ITT), za 1, 2. i 3. dio standarda EN 12899.	BAS/TC 22 Cestogradnja
BAS EN 60794-4: 2013	Optički kablovi – Dio 4: Sekcija specifikacija – Vazdušni optički kablovi duž elektroenergetskih vodova	Ovaj dio standarda IEC 60794 specificira električne, mehaničke i optičke zahtjeve i metode ispitivanja za zračne optičke kablove uključivo OPGW (optičko dozemon uže), OPPC (optički fazni provodnik), MASS (metalni zračni samonosivi kabl), ADSS (optičke samonosive kablove bez metalnih dijelova) i OPAC (optički kabl pričvršćen na energetski vod).	BAS/TC 30 Električni kablovi
BAS ISO 5725-2:2013	Tачност (stinitost i preciznost) metoda i rezultata mjerjenja – Dio 2: Osnovna metoda za određivanje ponovljivosti i obnovljivosti standardne metode mjerjenja (ISO 5725-2:1994 + Cor 1: 2002, IDT)	1.1 Ovim dijelom standarda ISO 5725 - proširuju se opšti principi kojih se treba pridržavati prilikom planiranja eksperimenta za numeričko procjenjivanje preciznosti metoda mjerjenja posredstvom međulaboratorijskog eksperimenta; - obezbeđuje se detaljni praktični opis osnovne metode za rutinsko korišćenje u procjenjivanju preciznosti metoda mjerjenja; - obezbeđuje se uputstvo za sve osobe koje se bavi planiranjem, izvođenjem ili analiziranjem rezultata ispitivanja za procjenjivanje preciznosti. NAPOMENA 1 Modifikacije ove osnovne metode za posebne namjene date su u drugim dijelovima standarda ISO 5725. U Prilogu B dati su praktični primjeri procjenjivanja preciznosti metoda mjerjenja pomoću eksperimenta. 1.2 Ovaj dio standarda ISO 5725 odnosi se isključivo na metode mjerjenja koje koriste mjerjenja na neprekidnoj skali i daju samo jednu vrijednost kao rezultat ispitivanja, iako ova jedna vrijednost može da bude rezultat izračunavanja od skupa opažanja. 1.3 Pretpostavlja se da su u planirajući i izvođenju eksperimenta preciznosti uzeta u obzir sva načela izložena u ISO 5725-1. Osnovna metoda koristi isti broj rezultata ispitivanja u svakoj laboratoriji, s analiziranjem istih nivoa ispitnog uzorka svake laboratorije, tj. uravnoteženog ravnomjernog nivoa eksperimenta. Osnovna metoda se primjenjuje u postupcima koji su standardizovani i koji se obično koriste u brojnim laboratorijama. NAPOMENA 2 Radni primjeri su dati radi prikazivanja uravnoteženih ravnomjernih skupova rezultata ispitivanja, mada je u jednom primjeru bio izložen promjenljiv broj replikata po čelji (neuravnoteženi projekat), a u drugom su bili izostavljeni neki podaci. To je zato što jedan eksperiment planiran da bude uravnotežen može postati neuravnotežen. Razmatraju se takođe i rasute vrijednosti i usamjene vrijednosti. 1.4 Statistički model u tački 5 standarda ISO 5725-1:1994 prihvacen je kao pogodna osnova za interpretaciju i analizu rezultata ispitivanja čija je raspodjela približno normalna. 1.5 Osnovna metoda, kao što je opisano u ovom dijelu standarda ISO 5725, procjenjuje preciznost metode mjerjenja:	BAS/TC 38 Mjerenje i mjerjenja

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN 12899-4: 2013	Fixed, vertical road traffic signs - Part 4: Factory production control	This Part of EN 12899 describes the requirements for Factory production control (FPC), for Parts 1, 2 and 3 of EN 12899.	BAS/TC 22 Road engineering
BAS EN 12899-5: 2013	Fixed, vertical road traffic signs - Part 5: Initial type testing	This Part 5 of EN 12899 describes the requirements for initial type testing (ITT), of Parts 1, 2 and 3 of EN 12899.	BAS/TC 22 Road engineering
BAS EN 60794-4: 2013	Optical fibre cables - Part 4: Sectional specification – Aerial optical cables along electrical power lines	This part of IEC 60794 specifies the electrical, mechanical and optical requirements and test methods for aerial optical cables including OPGW (optical ground wire), OPPC (optical phase conductor), MASS (metallic aerial self-supported cable), ADSS (all-dielectric self-supporting cable) and OPAC (optical attached cable).	BAS/TC 30 Electric cables
BAS ISO 5725-2:2013	Accuracy (trueness and precision) of measurement methods and results - Part 2: Basic method for the determination of repeatability and reproducibility of a standard measurement method (ISO 5725-2:1994 + Cor 1: 2002, IDT)	1.1 This part of ISO 5725 - amplifies the general principles to be observed in designing experiments for the numerical estimation of the precision of measurement methods by means of a collaborative interlaboratory experiment; - provides a detailed practical description of the basic method for routine use in estimating the precision of measurement methods; - provides guidance to all personnel concerned with designing, performing or analysing the results of the tests for estimating precision. NOTE 1 Modifications to this basic method for particular purposes are given in other parts of ISO 5725. Annex B provides practical examples of estimating the precision of measurement methods by experiment. 1.2 This part of ISO 5725 is concerned exclusively with measurement methods which yield measurements on a continuous scale and give a single value as the test result, although this single value may be the outcome of a calculation from a set of observations. 1.3 It assumes that in the design and performance of the precision experiment, all the principles as laid down in ISO 5725-1 have been observed. The basic method uses the same number of test results in each laboratory, with each laboratory analysing the same levels of test sample; i.e. a balanced uniform-level experiment. The basic method applies to procedures that have been standardized and are in regular use in a number of laboratories. NOTE 2 Worked examples are given to demonstrate balanced uniform sets of test results, although in one example a variable number of replicates per cell were reported (unbalanced design) and in another some data were missing. This is because an experiment designed to be balanced can turn out to be unbalanced. Stragglers and outliers are also considered. 1.4 The statistical model of clause 5 of ISO 5725-1:1994 is accepted as a suitable basis for the interpretation and analysis of the test results, the distribution of which is approximately normal. 1.5 The basic method, as described in this part of ISO 5725, will (usually) estimate the precision of a measurement method:	BAS/TC 38 Metrology and measurements

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
		a) kada se zahtijeva određivanje standardne devijacije ponovljivosti i obnovljivosti, kao što je definisano u ISO 5725-1; b) kada su materijali koji se koriste homogeni ili kada se uticaj heterogenosti mogu uključiti u vrijednosti preciznosti; i c) kada je prihvatljivo korišćenje uravnoteženog rasporeda ravnomjernog nivoa. 1.6 Isti pristup može se koristiti za davanje prethodne procjene o preciznosti za metode mjerjenja koje nisu standardizovane ili se rutinski ne koriste.	
BAS EN ISO 11816-1: 2013	Mlijeko i proizvodi od mlijeka — Određivanje aktivnosti alkalne fosfataze — Dio 1: Fluorometrijska metoda za mlijeko i mlječne napitke	Ovom dijelom ISO 11816-1 IDF 155 utvrđuje se fluorometrijska metoda za određivanje aktivnosti alkalne fosfataze (ALP, EC 3.1.3.1) u pasteurizovanom punomasnom, djelimično obranom, obranom i aromatizovanom mlijeku. Metoda se može primijeniti na kravljie, ovčje i koziće mlijeko i na mlječne napitke. Metoda je takođe pogodna za određivanje visoke aktivnosti alkalne fosfataze u sirovom i toplotno obrađenom mlijeku koје ima aktivnost veću od 2000 mU/poštio se uzorak razblaži onako kako je to utvrđeno.	BAS/TC 43 Hrana
BAS EN ISO 11816-2: 2013	Mlijeko i mlječni proizvodi — Određivanje aktivnosti alkalne fosfataze — Dio 2: Fluorometrijska metoda za sir	Ovom dijelom ISO 11816-1 IDF 155 utvrđuje se fluorometrijska metoda za određivanje aktivnosti alkalne fosfataze u siru. Metoda se takođe primjenjuje za meke i polutvrde sireve i omogućava da se napravi razlika između sireva proizvedenih od sirovog mlijeka i pasteurizovanog mlijeka, pod uslovom da su plijesni prisutni samo na površini, ali ne i u unutrašnjosti sira (kao npr. kod sireva s plavozelenim plijesnim). Ova metoda se takođe može upotrijebiti za proveru da li je pasturizacija sira ili sirovine za njegovu proizvodnju pravilno izvedena. U velikim tvrdim srećivima kod kojih se mješavina surutke i gruša pari na temperaturi iznad 50 °C, visoka temperatura se zadirava tokom relativno dugog vremenskog perioda. To je posebno slučaj u centru tih srećiva, što dovodi do inaktivacije fosfataze. Zato je za pravljenje razlike između tvrdih srećiva prizvedenih od sirovog mlijeka i onih prizvedenih od pasteurizovanog mlijeka primjerom ove metode potrebna specifična tehnika uzimanja uzorka sira (vidjeti tačku 7).	BAS/TC 43 Hrana
BAS EN ISO 6888-3: 2013	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Horizontalna metoda za brojanje koagulaza-pozitivnih stafilocokova	Ovom dijelom ISO 6888 utvrđuje se horizontalna metoda za određivanje broja i detekcija koagulaza-pozitivnih stafilocokova, korištenjem tehnike najvjeroatnijeg broja (MPN). Ovaj dio standara primjenjuje se na: - proizvode namijenjene za ištranu ljudi i životinja, i - uzorke iz životne sredine u zoni proizvodnje hrane i rukovanja hrannom. Ova metoda se preporučuje za proizvode za koje se očekuje da sadrže stafilocokove koje su bile izložene nepovoljnim uslovima i u malom broju, kao što je na primjer slučaj sa sušenim proizvodima. Koagulaza-pozitivne stafilocokove će prvenstveno biti <i>Staphylococcus aureus</i>, ali i <i>Staphylococcus intermedius</i> i neki sojevi <i>Staphylococcus hyicus</i> koji takođe stvaraju koagulazu.	BAS/TC 43 Hrana

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN ISO 11816-1: 2013	Milk and milk products - Determination of alkaline phosphatase activity - Part 1: Fluorimetric method for milk and milk-based drinks	a) when it is required to determine the repeatability and reproducibility standard deviations as defined in ISO 5725-1; b) when the materials to be used are homogeneous, or when the effects of heterogeneity can be included in the precision values; and c) when the use a balanced uniform-level layout is acceptable. 1.6 The same approach can be used to make a preliminary estimate of precision for measurement methods which have not reached standardization or are not in routine use. B is the laboratory component of bias under repeatability conditions; e is the random error occurring in every measurement under repeatability conditions	BAS/TC 43 Committee for food
BAS EN ISO 11816-2: 2013	Milk and milk products - Determination of alkaline phosphatase activity - Part 2: Fluorimetric method for cheese	This part of ISO 11816-1/IDF 155 specifies a fluorimetric method for the determination of alkaline phosphatase (ALP, EC 3.1.3.1) activity in pasteurized whole milk, semi-skimmed milk, skimmed milk and flavoured milks. The method is applicable for milk from cows, sheep and goats, and milk-based drinks. The method is also suitable for the determination of high alkaline phosphatase activity in raw milk and heat-treated milk with activities of more than 2 000 mU/l after dilution of the sample as specified.	This part of ISO 11816-2/IDF 155 specifies a fluorimetric method for the determination of alkaline phosphatase activity in cheese. This method is also applicable to soft cheeses and semi-hard cheeses for distinguishing raw milk cheeses from cheese produced with pasteurized milk, provided that the mould is only on the surface and not also in the inner part (e.g. blue-veined cheeses). This method can also be used to check the proper pasteurization of cheese or its raw material. In large hard cheeses where the whey curd mixture is scalded at temperatures above 50 °C, high temperatures remain for a relatively long time. This is especially the case in the centre of these cheeses, thus promoting phosphatase inactivation. To distinguish, therefore, between hard cheeses from raw milk and hard cheeses from pasteurized milk using this method requires a specific sampling technique for the cheese (see Clause 7).
BAS EN ISO 6888-3: 2013	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Horizontal method for the enumeration of coagulase-positive staphylococci	Staphylococcus aureus (and other species) - Part 3: Detection and MPN technique for low numbers	BAS/TC 43 Committee for food

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS EN ISO 7932: 2013	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Horizontalna metoda za određivanje suspektnog (prepostavljenog) Bacillus cereus (prepostavljenog) Bacillus cereus – Tehnika brojanja kolonija na 30 °C	U ovom međunarodnom standardu utvrđuje se horizontalna metoda za određivanje broja suspektnog (prepostavljenog) Bacillus cereus sposobnog za rast tehnikom brojanja kolonija na 30 °C. On se primjenjuje na: - proizvode namijenjene za ishranu ljudi i životinja i – uzorke iz životne sredine u zoni proizvodnje hrane i rukovanja hransom. NAPOMENA Da bi se dobila praktična metoda ispitivanja, faza potvrđivanja se zasniva isključivo na karakterizaciji tipičnih kolonija na MYP agaru i na testu hemolize. Na taj način uvedi se termin „suspektan“ (potencijalan) u cilju priznavanja činjenice da faza potvrđivanja ne omogućava razlikovanje B. cereus od drugih srodnih vrsta Bacillus koje se rjeđe sreću, kao što su B. anthracis, B. thuringiensis, B. weihenstephanensis, B. mycooides. Dodatno ispitivanje pokretljivosti može da pomogne u razlikovanju vrste B. cereus od B. anthracis, u slučajevima kada se sumnja na prisustvo ove druge.	BAS/TC 43 Hrana
BAS ISO 21528-2: 2013	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Horizontalna metoda za detekciju i određivanje broja Enterobacteriaceae – Dio 2: Metoda brojanja kolonija	Ovim dijelom ISO 21528 utvrđuje se metoda, bez predobogaćenja, za otkrivanje Enterobacteriaceae. On se primjenjuje na: - proizvode namijenjene za ishranu ljudi i životinja, i – uzorke iz životne sredine u zoni proizvodnje hrane i rukovanja hransom. Određivanje broja vrši se brojanjem kolonija na čvrstoj podlozi, poslije inkubacije na 37 °C (ili 30 °C). Ova tehniku se preporučuje kada se očekuje da je broj traženih kolonija veći od 100 po ml ili po g uzorka za ispitivanje.	BAS/TC 43 Hrana
BAS ISO 3400: 2013	Cigaretе – određivanje alkaloida u kondenzatima dima – Spektrometrijska metoda	Ovim međunarodnim standardom utvrđuje se metoda za spektrometrijsko određivanje alkaloida u kondenzatima dima cigarete. Pušenje cigareta i sakupljanje dima iz glavne struje dima uobičajeno se vrši u skladu sa ISO 4387. Međutim, ova metoda se takođe primjenjuje za određivanje nikotina u kondenzatu dima cigarete dobijenim nestandardnim pušenjem. NAPOMENA 1 Standardom ISO 4387 utvrđuje se upotreba gasne hromatografije za određivanje nikotina u rastvorima kondenzata dima (vidjeti takođe ISO 10315). U zemljama koje nisu u poziciji da koriste metodu gasne hromatografije, određivanje nikotina u kondenzatu dima trebalo bi da se izvodi metodom opisanom u ovom međunarodnom standardu i da se odgovarajuća napomena stavi prilikom izražavanja rezultata.	BAS/TC 45 Poljoprivreda
BAS ISO 4388: 2013	Cigaretе – Određivanje indeksa zadržavanja kondenzata dima i filteru – Metoda direktnе spektrometrije	Ovim međunarodnim standardom utvrđuje se metoda direktnе spektrometrije za određivanje indeksa zadržavanja kondenzata dima u filteru cigarete na 450 nm. Ova metoda se primjenjuje za cigarete s filterom. Ne primjenjuje se na cigarete s obojenim filterima ili cigaretes s filterima koji imaju specifične aditive, na primjer, alkalne aditive ili apsorbente kao što je aktivni ugali. Ova empirijska, brza i praktična metoda odnosi se samo na kondenzat dima. Rezultati ne treba da se interpretiraju u odnosu na bilo koji pojedinačni sastojak kondenzata dima.	BAS/TC 45 Poljoprivreda

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS EN ISO 7932: 2013	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Horizontal method for the enumeration of <i>Bacillus cereus</i> - Colony-count technique at 30 degrees C	This International Standard specifies a horizontal method for the enumeration of viable presumptive <i>Bacillus cereus</i> by means of the colony-count technique at 30 °C. It is applicable to products intended for human consumption and the feeding of animals, and environmental samples in the area of food production and food handling. NOTE In order to have a practicable test method, the confirmatory stage has been restricted to the typical aspect on MYP agar and the haemolysis test. Thus the term 'presumptive' has been introduced in order to acknowledge the fact that the confirmatory stage does not enable the distinction of <i>B. cereus</i> from other closely related but less commonly encountered <i>Bacillus</i> species, such as <i>B. anthracis</i> , <i>B. thuringiensis</i> , <i>B. weihenstephanensis</i> , <i>B. mycoides</i> . An additional motility test may help to differentiate <i>B. cereus</i> from <i>B. anthracis</i> in cases where the presence of the latter is suspected.	BAS/TC 43 Committee for food
BAS ISO 21528-2: 2013	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Horizontal methods for the detection and enumeration of Enterobacteriaceae - Part 2: Colony-count method	This part of ISO 21528 specifies a method, without pre-enrichment, for the enumeration of Enterobacteriaceae. It is applicable to products intended for human consumption and the feeding of animals, and environmental samples in the area of food production and food handling. Enumeration is carried out by counting colonies in a solid medium after incubation at 37 °C (or 30 °C). This technique is recommended when the number of colonies sought is expected to be more than 100 per millilitre or per gram of the test sample.	BAS/TC 43 Committee for food
BAS ISO 3400: 2013	Cigarettes - Determination of alkaloids in smoke condensates - Spectrometric method	This International Standard specifies a method for the spectrometric determination of alkaloids in cigarette smoke condensates. The smoking of cigarettes and collection of mainstream smoke are normally carried out in accordance with ISO 4387. However, this method is also applicable to the determination of nicotine in cigarette smoke condensates obtained by non-standard smoking. NOTE 1 ISO 4387 specifies the use of gas-chromatography for the determination of nicotine in smoke condensate solutions (see also ISO 10315). In countries that are not in a position to use the gas-chromatographic method, the determination of nicotine in smoke condensate should be performed by the method described in this International Standard and an appropriate note made in the expression of results. This International Standard determines total alkaloids, whereas ISO 10315 determines only nicotine by virtue of the gas-chromatographic separation. Occasionally, differences can occur because of minor amounts of alkaloids other than nicotine in some types of tobacco.	BAS/TC 45 Agriculture
BAS ISO 4388: 2013	Cigarettes - Determination of the smoke condensate retention index of a filter - Direct spectrometric method	This International Standard specifies a direct spectrometric method for the determination at 450 nm of the smoke condensate retention index of a cigarette filter. The method is applicable to filter cigarettes. It is not applicable to cigarettes with coloured filters or to cigarettes with filters containing special additives, for example alkaline additives or absorbents such as active charcoal. This empirical, quick and practical method relates only to smoke condensate. The results should not be interpreted with respect to any particular constituent of the smoke condensate.	BAS/TC 45 Agriculture

Oznaka standarda	Naslov na jednom od službenih jezika BiH	Područje primjene	Tehnički komitet
BAS ISO 4874: 2013	Duhan – Uzimanje uzoraka iz šarži sirovog materijala – Opći principi	Ovim međunarodnim standardom utvrđuju se opći principi koje treba primijeniti prilikom uzimanja uzoraka iz šarži sirovog duhana kako bi se izvršila procjena: - srednje vrijednosti jedne ili više karakteristika šarže, ili - heterogenosti jedne ili više karakteristika šarže. NAPOMENA Ukoliko je neophodno da se uzme uzorak duhana iz cigareta, treba koristiti postupke navedene u 5.1 u ISO 8243:1991. Proizvedeni proizvod od duhana, uključujući proizvode namijenjene za prodaju ili distribuciju, nisu uključeni posebno u predmet i područje primjene ovog međunarodnog standarda.	BAS/TC 45 Poljoprivreda
BAS ISO 4876: 2013	Duhan i proizvodi od duhana – Određivanje ostataka maleinhidraza u duhanu i proizvodima od duhana.	Ovim međunarodnim standardom utvrđuje se metoda za određivanje ostataka maleinhidraza u duhanu i proizvodima od duhana. Metoda se primjenjuje na duhan i proizvode od duhana, kao i na ostatke maleinhidraza koji se koriste za suzbijanje zaperaka na kulturi duhana.	BAS/TC 45 Poljoprivreda
BAS ISO 6466: 2013	Duhan i proizvodi od duhana – Određivanje ostataka ditiocarbamatskih pesticida – Metoda molekulskaopsorpcione spektrometrije	Ovim međunarodnim standardom utvrđuje se metoda molekulskaopsorpcione spektrometrije kojom se određuju ostaci pesticida ditiocarbamskog tipa u duhanu i proizvodima od duhana. Metoda se primjenjuje na duhan i proizvode od duhana da bi se odredili ostaci ditiocarbamatskih pesticida, koji se koriste pri gajenju duhana.	BAS/TC 45 Poljoprivreda
BAS 1044: 2013 IZVORNI	Kutija prve pomoći za motorna vozila	Ovim standardom utvrđuju se mjere, materijal, sadržaj, metode ispitivanja, kriteriji prihvatljivosti, te označavanja kutiju prve pomoći za motorna vozila. Kutija prve pomoći (pribor za prvu pomoć), treba da osigura prvu pomoć povrijeđenom licu na mjestu saobraćajne nesreće.	BAS/TC 25 Tehnologija zaštite zdravlja

Standard	Title in one of official BiH languages	Scope	Technical committee
BAS ISO 4874: 2013	Tobacco - Sampling of batches of raw material - General principles	This International Standard specifies the general principles to be applied when sampling batches of raw tobacco in order to assess either - the mean value of one or more of its characteristics, or - the heterogeneity of one or more of its characteristics. NOTE If it is necessary to sample tobacco taken from cigarettes, the procedures listed in 5.1 of ISO 8243:1991 should be used. Manufactured tobacco products, including products intended for sale or distribution, are specifically not included in the scope of this International Standard.	BAS/TC 45 Agriculture
BAS ISO 4876: 2013	Tobacco and tobacco products - Determination of maleic hydrazide residues	This International Standard specifies a method for the determination of maleic hydrazide residues in tobacco and tobacco products. The method is applicable to tobacco and tobacco products and to the residues from maleic hydrazide sucker control agents used on tobacco crops.	BAS/TC 45 Agriculture
BAS ISO 6466: 2013	Tobacco and tobacco products - Determination of dithiocarbamate pesticides residues - Molecular absorption spectrometric method	This International Standard specifies a molecular absorption spectrometric method for the determination of residues from pesticides of the dithiocarbamate type on tobacco and tobacco products. The method is applicable to the determination, on tobacco and tobacco products, of residues from the dithiocarbamate pesticides commonly used on tobacco crops.	BAS/TC 45 Agriculture
BAS 1044: 2013 GENUINE	First-aid kit for motor vehicles	This standard establishes the measure, material, content, test methods, acceptance criteria, and marking the first-aid kit for motor vehicles. First-aid kit for motor vehicles, should provide first aid to the injured person at the site of a traffic accident.	BAS/TC 25 Health protection technology

11 BOSANSKOHERCEGOVAČKI TEHNIČKI KOMITETI PREMA PODRUČJU STANDARDIZACIJE

Tabela 12. Područje: osnovni standardi

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 3	Upravljanje kvalitetom i osiguranje kvaliteta
BAS/TC 17	Tehničko crtanje, simboli i jedinice
BAS/TC 38	Mjeriteljstvo i mjerjenja
BAS/TC 44	Bibliotekarstvo
BAS/TC 55	Društvena odgovornost

Tabela 13. Područje: građevinarstvo

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 9	Cement, gips, kreč i drugi anorganski vezivni materijali
BAS/TC 13	Zaštita od požara
BAS/TC 21	Beton i proizvodi od betona
BAS/TC 22	Cestogradnja
BAS/TC 36	Arhitektonske konstrukcije, tehnologija i organizacija građenja i fizika zgrade
BAS/TC 37	Sigurnost građevina od požara
BAS/TC 58	Eurokodovi

Tabela 14. Područje: elektrotehnika

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 6	Oprema za eksplozivne atmosfere
BAS/TC 8	Koordinacija izolacije, visokonaponska ispitivanja i mjerni transformatori
BAS/TC 10	Oprema za mjerjenje električne energije i upravljanje opterećenjem
BAS/TC 15	Elektromagnetna kompatibilnost
BAS/TC 18	Energetski transformatori, mjerni releji i zaštitna oprema
BAS/TC 19	Električne instalacije u zgradama
BAS/TC 30	Električni kablovi
BAS/TC 56	Konvencionalni i alternativni izvori električne energije

Tabela 15. Područje: telekomunikacije

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 5	Telekomunikacije

Tabela 16. Područje: informaciona tehnologija

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 1	Informaciona tehnologija

11 BiH TECHNICAL COMMITTEES BY STANDARDIZATION FIELD

Table 12. Field: Basic standards

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 3	Quality management and quality assurance
BAS/TC 17	Technical drawing, symbols and units
BAS/TC 38	Metrology and measurements
BAS/TC 44	Librarianship
BAS/TC 55	Social responsibility

Table 13. Field: Construction

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 9	Cement, gypsum, lime and other inorganic connective materials
BAS/TC 13	Fire protection
BAS/TC 21	Concrete and concrete products
BAS/TC 22	Road-building
BAS/TC 36	Architectural construction, technology and building organization and physics of buildings
BAS/TC 37	Fire safety in buildings
BAS/TC 58	Eurocodes

Table 14. Field: Electro technique

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 6	Equipment for explosive atmospheres
BAS/TC 8	Insulation co-ordination, high-voltage testing and instrument transformers
BAS/TC 10	Electrical energy measurement equipment and load control
BAS/TC 15	Electromagnetic compatibility
BAS/TC 18	Power transformers, measuring relays and protective equipment
BAS/TC 19	Electrical installations in buildings
BAS/TC 30	Electric cables
BAS/TC 56	Conventional and alternative sources of electrical energy

Table 15. Field : Telecommunications

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 5	Telecommunications

Table 16. Field : Information technology

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 1	Information technology

Tabela 17. Područje: automatika

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 51	Automatika
BAS/TC 52	Upravljačka i sklopna postrojenja

Tabela 18. Područje: mašinstvo

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 16	Mašinski elementi
BAS/TC 27	Rudarstvo
BAS/TC 31	Gas i gasna tehnika
BAS/TC 40	Sigurnost mašina
BAS/TC 41	Oprema pod pritiskom i kontejneri
BAS/TC 47	Uređaji i sistemi za grijanje i hlađenje
BAS/TC 53	Fluidi i sistemi fluida

Tabela 19. Područje: metalni materijali

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 2	Zavarivanje i srodni postupci
BAS/TC 4	Čelik, čelični proizvodi, obojeni metali i legure
BAS/TC 24	Ispitivanje bez razaranja
BAS/TC 39	Zaštita materijala od korozije

Tabela 20. Područje: nemetalni materijali

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 11	Nafta i naftni derivati
BAS/TC 42	Drvo i proizvodi od drveta
BAS/TC 48	Tekstil, koža, odjeća i obuća
BAS/TC 50	Ambalaža, plastika i guma

Tabela 21. Područje: hemikalije, hemijsko inženjerstvo, poljoprivredni i prehrambeni proizvodi

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 23	Ljekovito i aromatično bilje
BAS/TC 28	Eksplozivi za civilne namjene
BAS/TC 43	Komitet za hranu
BAS/TC 45	Poljoprivreda
BAS/TC 49	Hemski inženjerstvo, laboratorijska oprema i kozmetika

Table 17. Field : Automation

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 51	Automation
BAS/TC 52	Controlgear and switchgear installations

Table 18. Field : Mechanical engineering

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 16	Mechanical elements
BAS/TC 27	Mining
BAS/TC 31	Gas and gas technique
BAS/TC 40	Safety of machinery
BAS/TC 41	Pressure equipment and containers
BAS/TC 47	Appliances and systems for heating and refrigeration
BAS/TC 53	Fluids and fluids systems

Table 19. Field : Metallic materials

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 2	Welding and allied processes
BAS/TC 4	Steel, steel products, non-ferrous metals and alloys
BAS/TC 24	Non-destructive testing (NDT)
BAS/TC 39	Corrosion protection of materials

Table 20. Field : Non-metallic materials

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 11	Petroleum and petroleum products
BAS/TC 42	Wood and wood products
BAS/TC 48	Textile, leather, clothing and footwear
BAS/TC 50	Packaging, plastics and rubber

Table 21. Field : Chemicals, chemical engineering, agriculture and food products

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 23	Medicinal and aromatic plants
BAS/TC 28	Explosives for civil uses
BAS/TC 43	Committee for food
BAS/TC 45	Agriculture
BAS/TC 49	Chemical engineering, laboratory equipment and cosmetics

Tabela 22. Područje: prevoz, rukovanje materijalima i pakovanje

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 29	Sredstva i uređaji za dizanje i prenošenje tereta
BAS/TC 35	Cestovna vozila
BAS/TC 46	Željeznice

Tabela 23. Područje: proizvodi za kućanstvo, slobodno vrijeme, usluge

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 54	Sigurnost igračaka, proizvoda za djecu i njegu djece
BAS/TC 57	Kućanski i slični električni aparati

Tabela 24. Područje: zdravlje, okolina i medicinska oprema

BAS TEHNIČKI KOMITET	NAZIV TEHNIČKOG KOMITETA
BAS/TC 7	Okolina
BAS/TC 14	Lična zaštitna oprema
BAS/TC 25	Tehnologija zaštite zdravlja

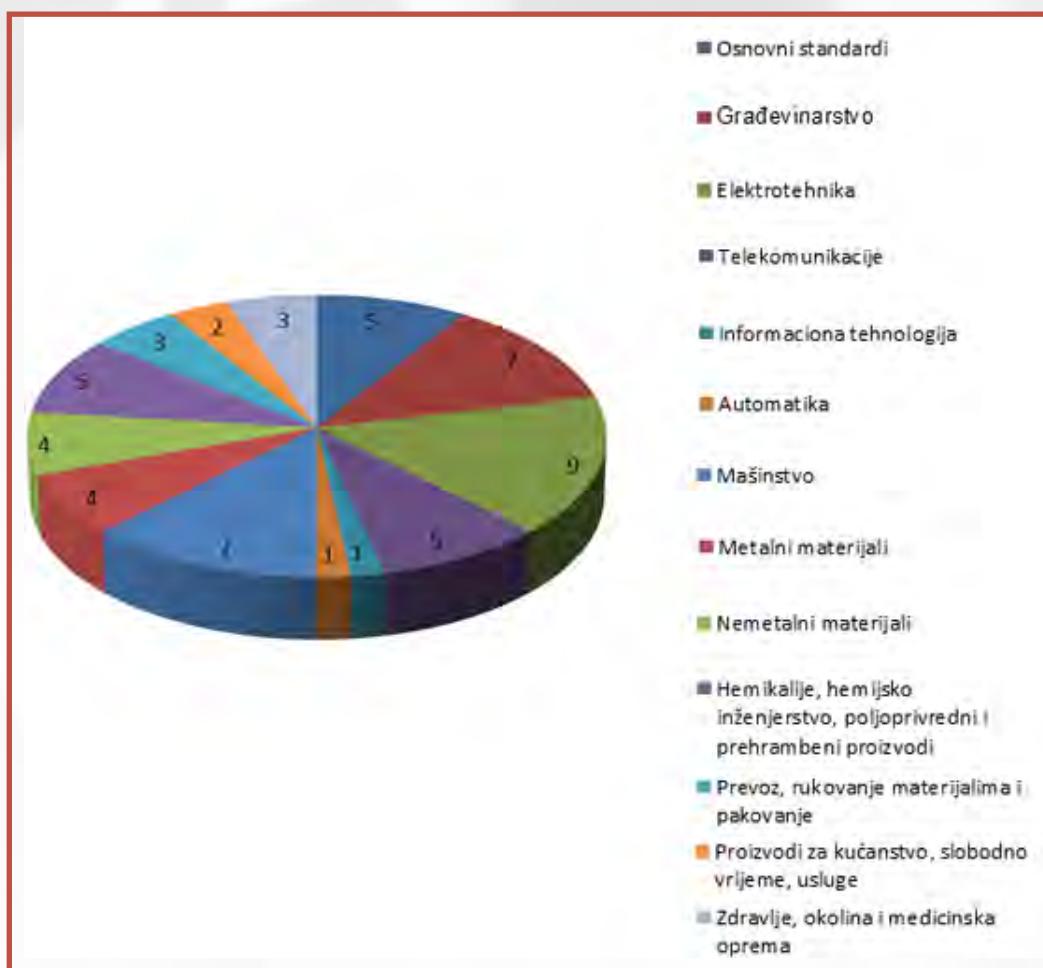
Slika 6. Broj BAS/TC-ova prema području standardizacije

Table 22. Field: Transport, material handling and packaging

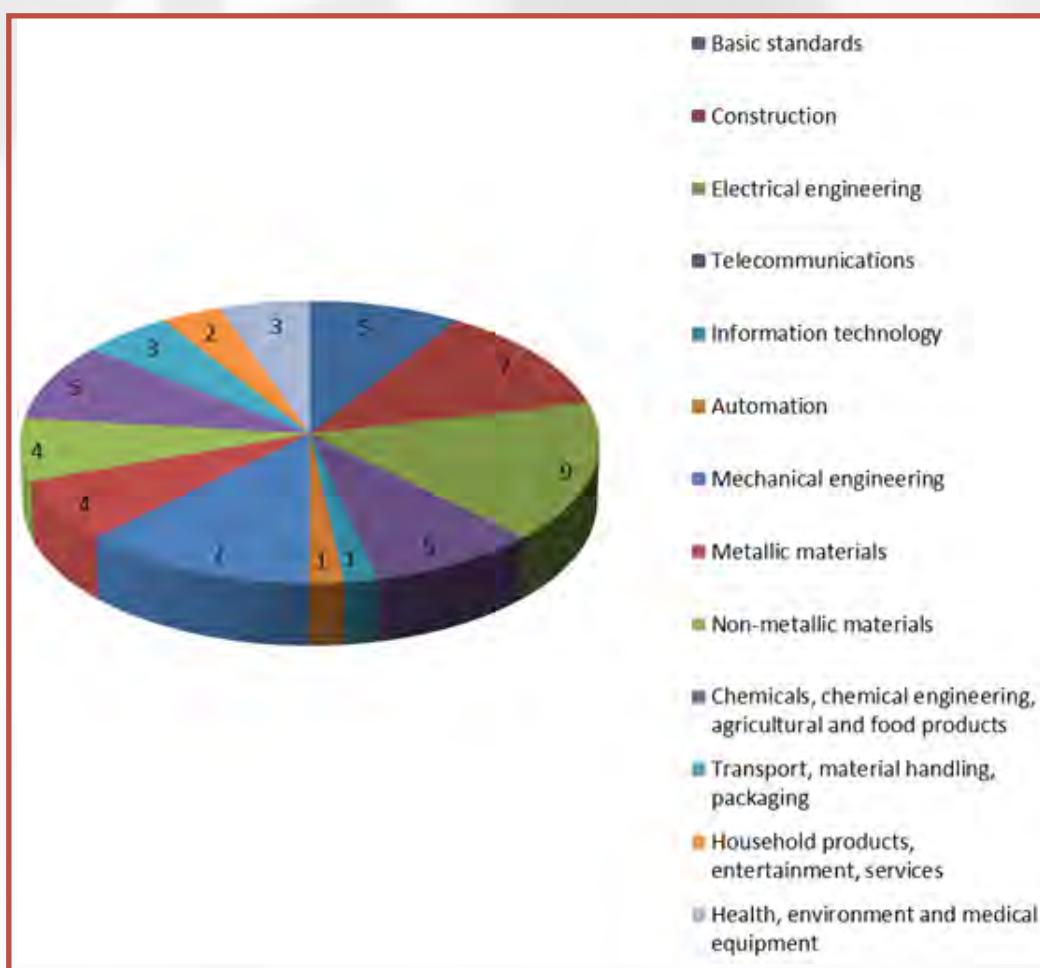
BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 29	Means and devices for lifting and carrying goods
BAS/TC 35	Road vehicles
BAS/TC 46	Railways

Table 23. Field : Domestic products, free time, services

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 54	Safety of toys, products for children and childcare
BAS/TC 57	Household and similar electrical appliances

Table 24. Field : Health, environment and medical equipment

BAS TECHNICAL COMMITTEE	NAME OF TECHNICAL COMMITTEE
BAS/TC 7	Environment
BAS/TC 14	Personal protective equipment
BAS/TC 25	Health protection technology

Figure 6. Number of BAS/TCs by standardization field

12 FORMIRANJE STALNIH I PRIVREMENIH STRUČNIH TIJELA

Stalna i privremena stručna tijela Instituta se formiraju radi planiranja, pripreme, te utvrđivanja nacrti i prijedloga BAS standarda, praćenja primjene standarda, njihovog sistematskog preispitivanja i revizije.

Formiranje novih stalnih i privremenih stručnih tijela zavisi od interesa privrednih i drugih subjekata odnosno zainteresovanih strana.

U 2013. godini formirana su dva tehnička komiteta, i to tehnički komitet BAS/TC 55, Društvena odgovornost i BAS/TC 58, Eurokodovi.

Do 31. 12. 2013. godine održano je 85. sjednica tehničkih komiteta BAS/TC.

12 ESTABLISHMENT OF PERMANENT AND TEMPORARY EXPERT BODIES

Permanent and temporary expert bodies of the Institute are established in order to plan, prepare and establish drafts and proposals of BAS standards, monitor implementation of standards and its systematic review and revision.

Establishment of new permanent and temporary expert bodies depends on interest of economic and other subjects and stakeholders.

In 2013 two new technical committees were established, namely BAS/TC 55 – Social responsibility and BAS/TC 58 – *Eurocodes*.

As at 31 December 2013, 85 sessions of BAS/TC technical committees were held.

13 DIREKTIVE NOVOG PRISTUPA

Tabela 25. Direktive Novog pristupa

Red. br.	Oznaka direktive	Naziv direktive	Ukupan broj standarda po direktivi	Usvojeno	Preostalo
Hemikalije					
1	93/15/EEC	Eksplozivi za civilne potrebe	57	57	0
Građevinarstvo					
2	89/106/EEC / Uredba (EZ) br. 305/2011	Građevinski proizvodi	499	481	18
Potrošači i zaštita radnika					
3	2001/95/EC	Opća sigurnost proizvoda	56	56	0
4	89/686/EEC	Lična zaštitna oprema	311	302	9
5	2009/48/EC	Sigurnost igračaka	10	9	1
Ekodizajn i energetsko označavanje					
6	92/42/EEC	Zahtjevi za efikasnost bojlera za toplu vodu koji koriste tečna i gasovita goriva	Nema harmonizovanih standarda.		
Elektrotehnika i elektronika					
7	2004/108/EC	Elektromagnetna kompatibilnost	218	217	1
8	94/9/EC	Oprema i zaštitni sistemi u potencijalno eksplozivnim atmosferama (ATEX)	105	100	5
9	2006/95/EC	Niskonaponska oprema	1260	1155	105
10	1999/5/EC	Radio i telekomunikaciona terminalna oprema	280	280	0
Zdravstveni inženjering					
11	90/385/EEC	Aktivna ugradiva medicinska sredstva	45	45	0
12	98/79/EC	Medicinska sredstva u <i>in vitro</i> dijagnostici	39	39	0
13	93/42/EEC	Medicinska sredstva	283	283	0
Mjerna tehnologija					
14	2004/22/EC	Mjerni instrumenti	22	22	0
15	90/384/EEC	Neautomatske vase	1	1	0
Mašinstvo i transportna sredstva					
16	2000/9/EC	Žičare dizajnirane za prevoz osoba	23	23	0
17	2009/142/EC	Uređaji na gasovita goriva	122	121	1
18	95/16/EC	Liftovi	15	14	1

13 NEW APPROACH DIRECTIVES

Table 25. New Approach Directives

No.	Directive No.	Directive	Total number of standards per Directive	Adopted	Remaining
Chemicals					
1	93/15/EEC	Explosives for civil uses	57	57	0
Construction					
2	89/106/EEC / Uredba (EZ) br. 305/2011	Construction products	499	481	18
Consumers and workers protection					
3	2001/95/EC	General product safety	56	56	0
4	89/686/EEC	Personal protective equipment	311	302	9
5	2009/48/EC	Safety of toys	10	9	1
Implementation measures – Ecodesign and energy labelling					
6	92/42/EEC	Hot-water boilers	No harmonized standards		
Electric and electronic engineering					
7	2004/108/EC	Electromagnetic compatibility	218	217	1
8	94/9/EC	Equipment and protective systems intended for use in potentially explosive atmospheres	105	100	5
9	2006/95/EC	Low voltage	1260	1155	105
10	1999/5/EC	Radio and telecommunications terminal equipment	280	280	0
Healthcare engineering					
11	90/385/EEC	Active implantable medical devices	45	45	0
12	98/79/EC	In vitro diagnostic medical devices	39	39	0
13	93/42/EEC	Medical devices	283	283	0
Measuring technology					
14	2004/22/EC	Measuring Instruments	22	22	0
15	90/384/EEC	Non-automatic weighing instruments	1	1	0
Mechanical engineering and means of transport					
16	2000/9/EC	Cableway installations designed to carry persons	23	23	0
17	2009/142/EC	Appliances burning gaseous fuels	122	121	1
18	95/16/EC	Liftovi	15	14	1

Red. br.	Oznaka direktive	Naziv direktive	Ukupan broj standarda po direktivi	Usvojeno	Preostalo
19	2006/42/EC	Sigurnost mašina	782	712	70
20	97/23/EC	Oprema pod pritiskom	217	215	2
21	2008/57/EC	Interoperabilnosti željezničkog sistema	143	109	34
22	94/25/EC	Plovni objekti za rekreaciju	71	0	71
23	2009/105/EC	Jednostavne posude pod pritiskom	12	12	0
Održivost					
24	94/62/EC	Ambalaža i ambalažni otpad	6	6	0
Ostalo					
25	96/98/EC	Pomorska oprema	Nema harmonizovanih standarda.		
26	1999/36/EC	Prenosiva oprema pod pritiskom	Nema harmonizovanih standarda.		
27	2000/14/EC	Emisija buke u okruženju uzrokovanе opremom za korištenje na otvorenom prostoru	Nema harmonizovanih standarda.		
28	2006/32/EC	Energetska efikasnost u krajnjoj potrošnji i energetske usluge	Nema harmonizovanih standarda.		
UKUPNO			4577	4259	318

Napomena:

- Lista direktiva Novog pristupa Evropske unije u skladu s „Programom preuzimanja tehničkih propisa“
- Pregled obuhvata standarde, harmonizovane dokumente (HD) i amandmane (amandmanske korekcije nisu uključene u pregled).

Stanje: 31. 12. 2013.

No.	Directive No.	Directive	Total number of standards per Directive	Adopted	Remaining
19	2006/42/EC	Machinery	782	712	70
20	97/23/EC	Pressure equipment	217	215	2
21	2008/57/EC	Interoperability of the rail system	143	109	34
22	94/25/EC	Recreational craft	71	0	71
23	2009/105/EC	Simple pressure vessels	12	12	0
Sustainability					
24	94/62/EC	Ambalaža i ambalažni otpad	6	6	0
Other					
25	96/98/EC	Marine equipment	No harmonized standards		
26	1999/36/EC	Transportable pressure equipment	No harmonized standards		
27	2000/14/EC	Noise emission in the environment by equipment for use outdoors	No harmonized standards		
28	2006/32/EC	Energy end – use efficiency and energy services	No harmonized standards		
TOTAL			4577	4259	318

Note:

- List of EU New Approach Directives in accordance with the “Programme of adoption of technical regulations”
- Review includes standards, harmonized document (HD) and amendments (amendment corrigendum is not included in the review).

As of: 2013-12-31

14 RAD EX-KOMISIJE

Rad Komisije je neprofitabilan i odvijao se na sjednicama za koje se pripremaju analize izvještaja o provedenim ispitivanjima kao i materijalima iz dnevnog rada, a na bazi kojih se donose konačne odluke.

U toku 2013. godine Ex-komisiji su proizvođači i korisnici Ex-uređaja te firme koje planiraju obavljati poslove iz domena protiveksplozivne zaštite podnijeli ukupno **136 zahtjeva**.

Komisija je održala dvije redovne i jednu vanrednu sjednicu te shodno ovlaštenjima obavila sljedeće radne zadatke:

1. Na bazi pregleda dokumentacije te proizvodnje i kontrole protiveksplozivno zaštićenih uređaja obrađeno je **65 tipskih certifikata**.
2. Izdala pojedinačne certifikate za uređaje koji zadovoljavaju propisane uslove za rad u prostorima ugroženim eksplozivnim smjesama, a na bazi rezultata ispitivanja, pregleda uređaja kod korisnika i svoje stručne ocjene. Na bazi ovih pregleda izdata su **132 pojedinačna certifikata**.
3. Izdala saglasnost za program obrazovanja iz Ex-zaštite, te učestvovala u obrazovanju kadrova (1 ustanova).
4. Izdala ukupno **54 stručna mišljenja** koja se odnose na obrađene elaborate o zonama opasnosti, neelektrične uređaje i kablove koji se koriste u eksplozivnim sredinama te za djelatnosti iz domena protiveksplozivne zaštite.
5. Tumačila određene članove važećih propisa koji ne prate današnji trend (za 8 zahtjeva).
6. Pratila razvoj međunarodnih standarda i propisa iz područja Ex-zaštite, preko TC-6, *Oprema za eksplozivne atmosfere*.

14 WORK OF THE EX-COMMISSION

The Commission's work is unprofitable and is carried out in sessions for which analysis reports on the performed tests are prepared as well as materials from a daily work, based on which the final decisions are made.

During 2013, the Ex-Commission received a total of **136 requests** from manufacturers and users of Ex equipment and from companies planning to engage in the activities in the field of protection against explosion.

The Commission held one ordinary and two extraordinary sessions in accordance with its powers and the following tasks were performed:

1. Based on the review of documentation and the production and control of explosion-protected devices **65 type certificates** were processed.
2. Individual certificates were issued for devices that meet the requirements for operation in potentially explosive mixtures, based on the test results, inspection of devices in user companies and their professional assessment. **132 individual certificates** was issued on the basis of this review.
3. Approval for the program of education in explosion protection was issued, and the Commission participated in staff education (1 facility).
4. A total of **54 expert opinions** was issued related to processed Elaborate on the danger zones, non-electrical equipment and cables used in hazardous environments and for activities in the field of protection against explosion.
5. The Commission interpreted certain articles of the valid regulations that do not follow the current trend (in 8 requests).
6. The Commission followed the development of international standards and regulations in the area of explosion protection, through BAS/TC-6, *Equipment for explosive atmosphere*.

15 AKTIVNOSTI BAS INFO CENTRA

- Tokom 2013. godine Info centar je dobio 69 upita iz oblasti standardizacije, tehničkih propisa, ocjene usklađenosti, certificiranja i Ex-komisije. Većina upita bila je iz Bosne i Hercegovine, njih 58, dok je 11 upita došlo iz inostranstva.
- Tokom 2013. u okviru IPA 2009 projekta, počeo je s radom i ENP sistem koji povezuje kontakt tačke izvan Instituta, iz pojedinih ministarstava i drugih državnih institucija kompetentnih za pojedine tehničke propise. Ovaj sistem omogućava izradu odgovora iz oblasti tehničkih propisa, standardizacije, ocjena usklađenosti, certificiranja i Ex-komisije. Trenutno ima petnaest kontakt tačaka***.
- Uloga BAS informacione i notifikacione tačke jeste da bude odgovorna za:
 - notifikaciju u skladu s WTO/TBT sporazumom i Kodeksom dobre prakse
 - notifikaciju u skladu s Uredbom 1025/2012
 - notifikaciju u skladu s pravilima evropskih organizacija za standardizaciju CEN i CENELEC
 - notifikaciju standarda izrađenih u BAS-u:
 - izvorne nacionalne standarde
 - ne-ekvivalentno preuzimanje međunarodnih ili evropskih standarda.
 - amandmane na nacionalne standarde
 - pravovremeno obavještavanje svih kontakt tačaka o notifikaciji prema WTO/TBT, EC, CEN, CENELEC.

*** Pregled kontakt tačaka u institucijama BiH dat je u tački 4. pod „Saradnja s drugim institucijama i tijelima državne uprave“.

15 ACTIVITIES OF BAS INFO CENTER

- During 2013, the Info Center received 69 enquiries in the field of standardization, technical regulations, conformity assessment, certification and Ex-Commission. Most enquiries were from Bosnia and Herzegovina (58) and 11 from abroad.
- During 2013th and within the project IPA 2009, we established the ENP system that connects contact point outside the Institute, from certain ministries and other state institutions competent for specific technical requirements. This system enables the collection and creation of a questions and answers database regarding technical regulations, standardization, conformity assessment, certification and Ex-Commission. We have 15 contact points*** at the moment.
- The role of BAS information and notification point is to be responsible for:
 - Notification in accordance with WTO/TBT agreement and Code of Good practice
 - Notification in accordance with 1025/2012 Directive
 - Notification in accordance with the rules of European Standards Organizations CEN and CENELEC
 - Notification on standards developed within BAS:
 - Original national standards
 - Nonequivalent adoption of international or European standards
 - amendments to national standards
 - Timely inform all contact points on notification to WTO/TBT, EC, CEN, CENELEC

*** The list of contact points in BiH institutions is given in article 4 under "Cooperation with other institutions and administrative bodies".

16 IZDAVAČKO-KOMERCIJALNE AKTIVNOSTI

16.1 GLASNIK

Glasnik je službeno glasilo Instituta. Službene objave su sastavni dio svakog Glasnika. U okviru Službene objave su:

- Objava novih bosanskohercegovačkih standarda (izvorni standardi, standardi usvojeni metodom prevoda, standardi usvojeni metodom proglašavanja)
- Objava zamijenjenih i povučenih standarda
- Povučeni standardi

Osim toga, Glasnik sadrži i članke, vijesti iz međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju, novosti u bosanskohercegovačkoj standardizaciji, pregled formiranih tehničkih komiteta i prijavu za učešće u radu TC/SC. Ova prijava se može naći i na veb-stranici Instituta.

U 2013. godini objavljena su dva Glasnika Instituta.

Do sada je objavljeno:

16.2 VODIČI CEN/CENELEC, RZSM

- CEN/CENELEC Vodič 20 – Vodič o kriterijumima za članstvo u CEN i CENELEC
Vodič je preveden i lektorisan na tri službena jezika Bosne i Hercegovine. Dostupan je i na veb-stranici Instituta www.bas.gov.ba (Info centar>Publikacije>Vodiči)
- Bijelić, D., Vodič – Pitanja i odgovori u vezi s CE označavanjem proizvoda, Republički zavod za standardizaciju i metrologiju, Banja Luka, 2012.

16.3 BAS PROMOTIVNI MATERIJAL

- ISO i građevinarstvo
- ISO i voda
- ISO i energija
- ISO i drumska vozila
- ISO i sigurnost
- Koji je krajnji rezultat?

Brošure su prevedene i dostupne na veb-stranici Instituta: www.bas.gov.ba
(Info centar>Publikacije>Promotivne publikacije)

16 PUBLISHING AND COMMERCIAL ACTIVITIES

16.1 BULLETIN

The Bulletin is the official journal of the Institute. Official announcements are an integral part of every Bulletin. Within official announcements we also have:

- Publication of new national standards (original standards, standards adopted by translation method, standards adopted by endorsement method)
- Publication of the replaced and withdrawn standards
- Withdrawn standards

In addition, the Bulletin contains articles, news from the international and European Organization for Standardization, news from BiH standardization, the list of established technical committees and the application for participation in the work of TC/SCs. This application can also be found at the web site of the Institute.

Two Bulletins were published in 2013.

We also published:

16.2 CEN/CENELEC, RZSM GUIDES

- CEN/CENELEC Guide 20 - Guide on membership criteria of CEN and CENELEC
The guide was translated and edited into three official languages of Bosnia and Herzegovina.
The Guide is also available on the web site of the Institute
www.bas.gov.ba (Info centar>Publikacije>Vodiči)
- Bijelić, D. Guide - Questions and answers about CE marking of products, Republic Institute for Standardization and Metrology of the Republic of Srpska, Banja Luka, 2012

16.3 BAS PROMOTIONAL MATERIAL

- ISO and construction
- ISO and water
- ISO and energy
- ISO and road vehicles
- ISO and safety
- What's the bottom line?

Brochures are translated and available on the web site of the Institute: www.bas.gov.ba
(Info centar>Publikacije>Promotivne publikacije)

17 DRUŠTVENE MREŽE

U cilju širenja svijesti bosanskohercegovačke javnosti o važnosti i ulozi standardizacije, Institut je u 2013. godini nastavio s aktivnostima vezanim za marketing i promociju standardizacije putem društvenih mreža. Svi interesantni prilozi koji se odnose na aktivnosti i rad Instituta, zatim dešavanja iz područja rada evropskih i međunarodnih organizacija za standardizaciju bili su dostupni i na društvenim mrežama na sljedećim adresama:

Facebook

<https://www.facebook.com/pages/BAS-Institut-za-standardizaciju-Bosne-i-Hercegovine/554185161274878>

Twitter

<https://twitter.com/InstitutBAS>

You Tube

<http://www.youtube.com/user/InstitutBAS?feature=mhee>

Flickr

<http://www.flickr.com/photos/90014328@N04/>

LinkedIn

http://www.linkedin.com/profile/view?id=215224139&trk=nav_responsive_tab_profile

17 SOCIAL NETWORKS

In order to spread awareness of the BiH public about the importance and role of standardization, the Institute continued its activities related to the marketing and promotion of standardization through social networks in 2013. All interesting articles related to the activities and work of the Institute and latest developments in the field of European and international standardization organizations were also available on social networks at the following addresses:

Facebook

<https://www.facebook.com/pages/BAS-Institut-za-standardizaciju-Bosne-i-Hercegovine/554185161274878>

Twitter

<https://twitter.com/InstitutBAS>

You Tube

<http://www.youtube.com/user/InstitutBAS?feature=mhee>

Flickr

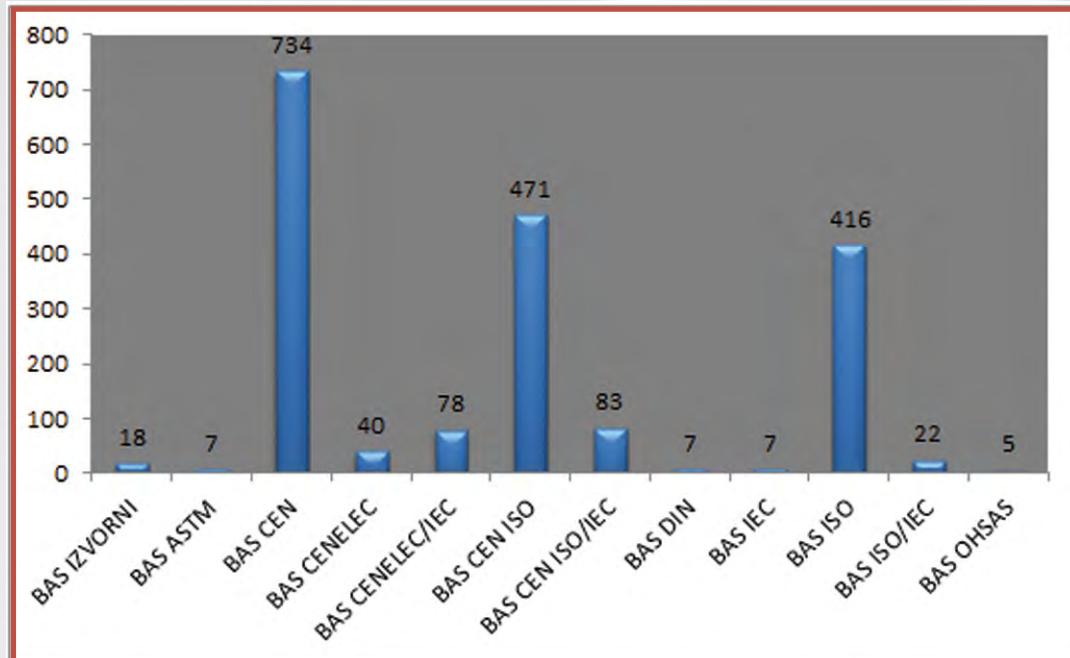
<http://www.flickr.com/photos/90014328@N04/>

LinkedIn

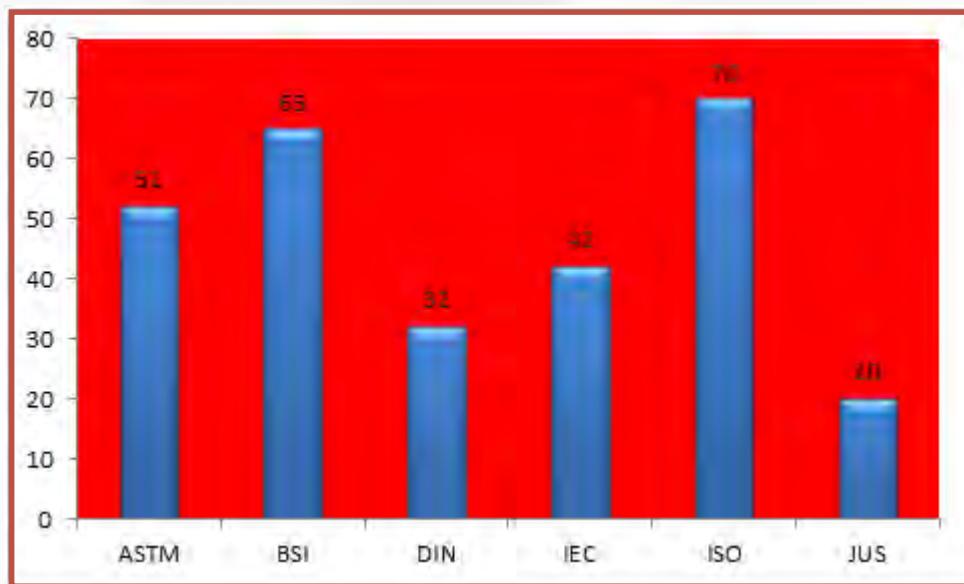
http://www.linkedin.com/profile/view?id=215224139&trk=nav_responsive_tab_profile

18 PRODAJA STANDARDA

Slika 7. Prodati BAS standardi u 2013. godini

Slika 8. Broj prodatih međunarodnih i evropskih standarda u 2013. godini

18 SALES OF STANDARDS

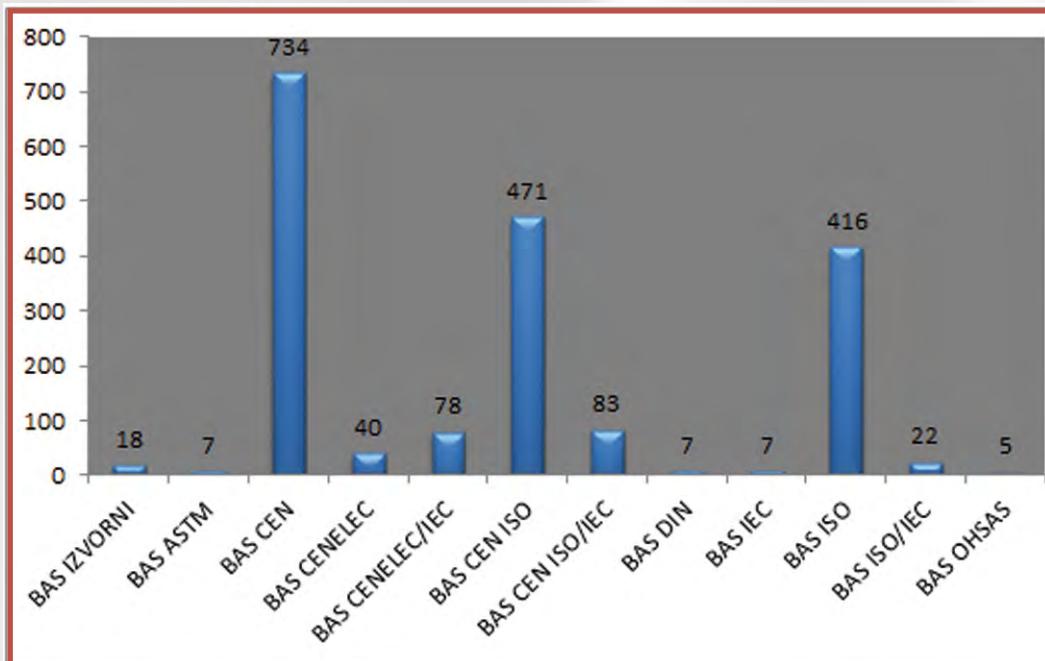

Figure 7. BAS standards sold in 2013

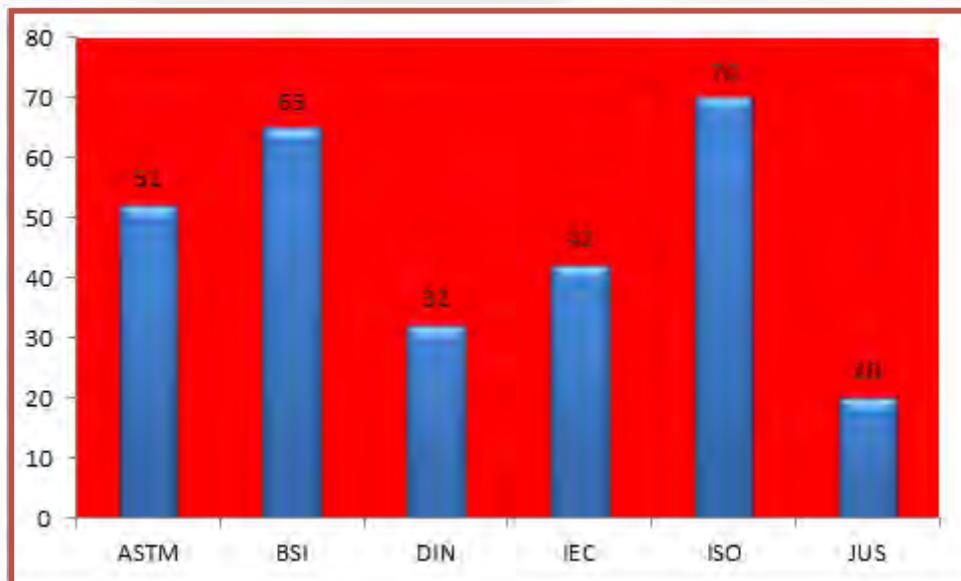
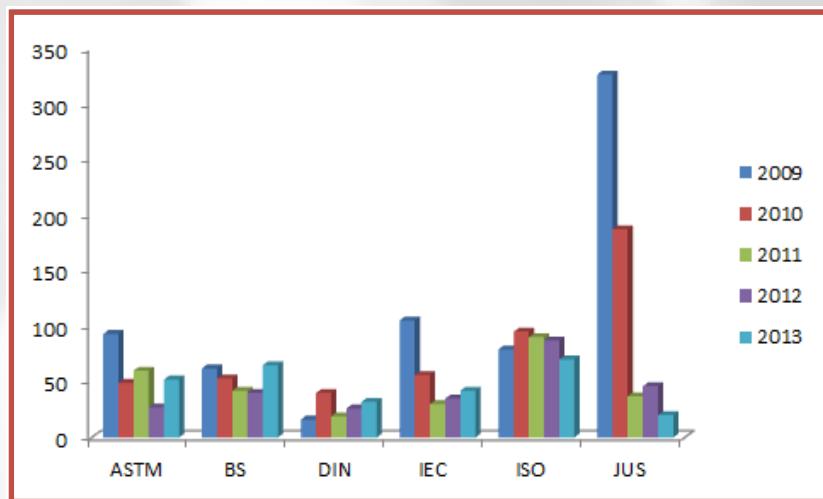

Figure 8. Number of international and European standards sold in 2013

Tabela 26. Broj prodatih BAS standarda od 2009. do 2013.

Godina	Broj prodatih BAS standarda
2009	1345
2010	1758
2011	1840
2012	1882
2013	1888

Slika 9. Prodaja međunarodnih i evropskih standarda od 2009. do 2013.

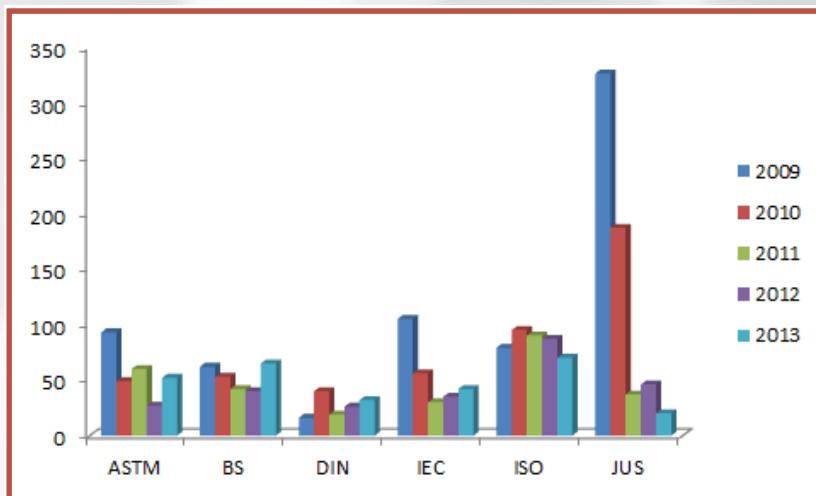
18.1 DESET NAJPRODAVANIJIH BAS STANDARDA

Slika 10. Najprodavaniji BAS standardi

Table 26. Number of BAS standards sold from 2009 to 2013

Year	Number of sold BAS standards
2009	1345
2010	1758
2011	1840
2012	1882
2013	1888

Figure 9. Sale of international and European standards from 2009 to 2013

18.1 TEN BESTSELLING BAS STANDARDS

Figure 10. Bestselling BAS standards

Tabela 27. Najprodavaniji BAS standardi

Oznaka standarda	Naslov	Datum izdanja	Količina
BAS EN ISO/IEC 17020	Ocenjivanje usklađenosti – Zahtjevi za rad raznih tipova tijela za obavljanje inspekcije	2013-09	28
BAS EN ISO/IEC 17025	Opći zahtjevi za kompetentnost ispitnih i kalibracionih laboratorija	2006-04-24	19
BAS EN ISO 6887-5	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Priprema ispitnih uzoraka, početnih suspenzija i decimalnih razrjeđenja za mikrobiološka ispitivanja – Dio 5: Specifična pravila za pripremu mlijeka i mlječnih proizvoda	2012-05-16	16
BAS EN ISO 9001	Sistemi upravljanja kvalitetom – Zahtjevi / Napomena: Korigovan i preštampan 2010-06-07	2009-05-05	14
BAS EN ISO/IEC 17020	Ocenjivanje usklađenosti – Zahtjevi za rad raznih tipova tijela za obavljanje inspekcije	2012-12-17	12
BAS EN ISO 6887-1	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Priprema ispitnih uzoraka, početnih suspenzija i decimalnih razrjeđenja za mikrobiološka ispitivanja – Dio 1: Opšta pravila za pripremu početnih suspenzija i decimalnih razrjeđenja	2005-07-24	11
BAS 1049	Halal hrana – Zahtjevi i mjere	2010-12-02	10
BAS EN ISO 6887-2	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Priprema ispitnih uzoraka, početnih suspenzija i decimalnih razrjeđenja za mikrobiološka ispitivanja – Dio 2: Specifična pravila za pripremu mesa i proizvoda od mesa	2005-07-24	9
BAS EN ISO 9004	Upravljanje za održivi uspjeh organizacije – Pristup, upravljanje kvalitetom	2011-12-26	9
BAS EN 933-1	Ispitivanja geometrijskih karakteristika agregata - Dio 1: Određivanje granulometrijskog sastava - Metoda prosijavanjem	2012-07-04	9
BAS EN ISO 19011	Smjernice za auditiranje sistema upravljanja	2012-09-03	8
BAS EN ISO 14001	Sistemi okolinskog upravljanja – Zahtjevi sa smjernicama za upotrebu	2006-9-11	8
BAS EN 933-4	Ispitivanja geometrijskih karakteristika agregata – Dio 4: Određivanje oblika zrna – Indeks oblika	2011-07-02	7
BAS EN ISO 9308-1	Kvalitet vode – Detekcija i brojanje Escherichia coli i koliformnih bakterija – Dio 1: Metoda membranske filtracije	2003-11-27	7
BAS ISO 18593	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Horizontalna metoda za tehnike uzorkovanja sa površine koristeći kontaktne ploče i briseve	2008-10-06	7
BAS EN 15259	Kvalitet zraka – Mjerenje emisije iz stacionarnih izvora – Zahtjevi za mjerne dionice i mjesta i zahtjevi za cilj mjerenja, plan i izvještaj	2009-12-04	7
BAS EN ISO 6887-3	Mikrobiologija hrane i hrane za životinje – Priprema ispitnih uzoraka, početnih suspenzija i decimalnih razrjeđenja za mikrobiološka ispitivanja – Dio 3: Specifična pravila za pripremu ribe i proizvoda od ribe	2005-07-24	7

Table 27. Bestselling BAS standards

Standard	Title	Publication date	Quantity
BAS EN ISO/IEC 17020	Conformity assessment – Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection	2013-09	28
BAS EN ISO/IEC 17025	General requirements for the competence of testing and calibration laboratories	2006-04-24	19
BAS EN ISO 6887-5	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Preparation of test samples, initial suspension and decimal dilutions for microbiological examination - Part 5: Specific rules for the preparation of milk and milk products	2012-05-16	16
BAS EN ISO 9001	Quality management systems - Requirements/ Note: Corrected and reprinted 2010-06-07	2009-05-05	14
BAS EN ISO/IEC 17020	Conformity assessment - Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection	2012-12-17	12
BAS EN ISO 6887-1	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Preparation of test samples, initial suspension and decimal dilutions for microbiological examination - Part 1: General rules for the preparation of the initial suspension and decimal dilutions	2005-07-24	11
BAS 1049	Halal food – Requirements and measures	2010-12-02	10
BAS EN ISO 6887-2	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Preparation of test samples, initial suspension and decimal dilutions for microbiological examination - Part 2: Specific rules for the preparation of meat and meat products	2005-07-24	9
BAS EN ISO 9004	Managing for the sustained success of an organization - A quality management approach	2011-12-26	9
BAS EN 933-1	Tests for geometrical properties of aggregates - Part 1: Determination of particle size distribution - Sieving method	2012-07-04	9
BAS EN ISO 19011	Guidelines for auditing management system	2012-09-03	8
BAS EN ISO 14001	Environmental management systems - Specification with guidance for use	2006-9-11	8
BAS EN 933-4	Tests for geometrical properties of aggregates - Part 4: Determination of particle shape - Shape index	2011-07-02	7
BAS EN ISO 9308-1	Water quality - Detection and enumeration of Escherichia coli and coliform bacteria - Part 1: Membrane filtration method	2003-11-27	7
BAS ISO 18593	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Horizontal methods for sampling techniques from surfaces using contact plates and swabs	2008-10-06	7
BAS EN 15259	Air quality - Measurement of stationary source emissions - Requirements for measurement sections and sites and for the measurement objective, plan and report	2009-12-04	7
BAS EN ISO 6887-3	Microbiology of food and animal feeding stuffs - Preparation of test samples, initial suspension and decimal dilutions for microbiological examination - Part 3: Specific rules for the preparation of fish and fishery products	2005-07-24	7

19 IT AKTIVNOSTI

U Institutu se IT aktivnosti obavljaju kontinuirano. Radi se na izradi novih softvera uz održavanje, stalno poboljšanje i razvoj postojećih softvera. Oprema se obnavlja i zamjenjuje. Po planu se održava hardver, sistemski softver i mreže. Izvršava se obrada i upravljanje podacima i dokumentima. U cilju poboljšanja softvera za automatizaciju rada tehničkih komiteta, vrši se testiranje softvera i kontinuirana obuka korisnika. Osim toga, vrši se i stalna edukacija zaposlenih, zaduženih za razvoj i održavanje IT sistema. Prema zacrtanom planu radi se na ažuriranju, održavanju i poboljšanju veb-stranice Instituta kao i BAS kataloga. Nabavka i obnavljanje IT opreme vrši se kontinuirano.

19.1 SMIS

Sistem za upravljanje standardima i informisanje (SMIS) je softverski alat za upravljanje procesom razvoja nacionalnih standarda. Softver je razvijen tako da podržava budući tok rada u Institutu i da ima mogućnost dodavanja/uklanjanja određenih faza, modula ili bilo kojih drugih funkcija, a da se ne mora mijenjati ili dopunjavati cijelokupni softverski paket. Razvijen je s oba interfejsa, engleskim i BiH (srpski, hrvatski, bosanski).

Softverski sistem ima sljedeće funkcionalnosti:

- a) Upravljanje informacija, aktivnostima i fazama za nacionalne standarde/standardizacijske dokumente;
- b) Upravljanje informacija o međunarodnim i evropskim standardima/standardizacijskim dokumentima;
- c) Upravljanje informacija o nacionalnim tehničkim komitetima, članovima, radu, odlukama, korespondentnim (mirror) komitetima;
- d) Upravljanje (polu)godišnjim planovima nacionalnih tehničkih komiteta;
- e) Upravljanje informacija o međunarodnim i evropskim tehničkim komitetima;
- f) Upravljanje informacija o direktivama;
- g) Upravljanje procesom prevođenja i prevodiocima;
- h) Import (unos) podataka iz baza podataka evropskih i međunarodnih organizacija za standardizaciju;
- i) Eksport informacija u formatima .txt, .doc, .xls i .pdf;
- j) Usluge štampanja na zahtjev;
- k) Automatsko kreiranje naslovne stranice za standarde/dokumente o standardizaciji u skladu sa BAS šablonom i prevod naslova standarda/dokumenta o standardizaciji;
- l) Upravljanje rječnikom termina u standardizaciji;
- m) Upravljanje cijenama standarda i grupnim cijenama;
- n) Upravljanje procesom glasanja;
- o) Evidencija preduzeća/zainteresovanih strana;
- p) Automatsko kreiranje BAS biltena;
- q) Automatsko kreiranje BAS kataloga standarda;
- r) Upravljanje korisnicima i pravima korisnika;
- s) Notifikacija i brzo odgovaranje na pitanja iz društva/industrije;
- t) Distribucija dokumenata;
- u) Sistem treba da bude sposoban da s drugim državnim tijelima za standardizaciju razmjenjuje (online ili offline) podatke putem odgovarajuće razmjene ili komercijalnih sporazuma.

BAS sekretari tehničkih komiteta imaju pristup dokumentima putem SMIS sistema. Osnovne i bitne informacije o standardima koje sekretari unose putem SMIS sistema se automatski prikazuju i na veb-stranici Instituta za standardizaciju BiH, putem koje je moguće i naručiti standard. Članovi tehničkih komiteta preko BAS internet stranice imaju pristup nacrtima dokumenata vezanih za određeni tehnički komitet čiji su članovi.

19 IT ACTIVITIES

IT activities are continuously carried out at the Institute. We are working on the development of new software along with maintaining, continuously improving and developing existing software. The equipment is updated and replaced. Hardware, system software, and networks has been maintained according to the plan. Processing and management of data and documents are being performed. In order to improve the software for the automation of technical committees software testing and continuous training of users is being performed as well as the ongoing education of staff, responsible for development and maintenance of IT systems. According to the established plan on updating, maintaining and improving the web-site of the Institute as well as BAS catalog has been carried out. Procurement and renewal of IT equipment is being done continuously.

19.1 SMIS

Standardization management and information system (SMIS) is a software tool for management of the development of national standards. The software has been developed to support the future activities at the Institute and to have the possibility of adding/removing certain stages, modules or any other functions, without having to modify or amend the entire software package. The software has been developed with both interfaces, English and BiH (Serbian, Croatian, Bosnian).

Software system provides the following functionality:

- a) Information, activities and stages management for national standards/standardization documents;
- b) Information Management regarding international and European standards/standardization documents;
- c) Information management regarding national technical committees, members, work, decisions, correspondent (mirror) committees;
- d) Management of (semi) annual plans of national technical committees;
- e) Information management regarding international and European technical committees;
- f) Information management regarding Directives;
- g) Management of the process of translation and translators;
- h) Import (input) of data from the database of European and international standardization organizations;
- i) Export of information in the txt, .doc, xls and pdf formats;
- j) Printing on demand;
- k) Automatic design of a cover page for standards/documents on standardization in accordance to BAS pattern and translation of the title of standard/standardization document;
- l) Management of the standardization glossary;
- m) Management of standard prices and group rates;
- n) Management of the voting process;
- o) Record of companies/stakeholders;
- p) Automatic design of BAS newsletter;
- q) Automatic design of BAS standard catalogs;
- r) Management of users and user rights;
- s) Notification and prompt respond to society/industry questions;
- t) Distribution of documents;
- u) The system should be able to exchange information(online or offline) with other national standards bodies through the appropriate exchange or commercial agreements.

Secretaries of BAS technical committees have access to documents via the SMIS system. Basic and important information on standards that are entered through SMIS system by the secretaries is automatically displayed on the website of the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina, where you can also order a standard. Members of the technical committee via BAS website have the access to draft documents related to certain technical committee of which they are members.

20 SEMINARI

Institut je nastavio s aktivnim radom na promociji standardizacije u BiH i podizanju nivoa svijesti bh. građana i privrede o značaju standarda i standardizacije uopšte. Predstavnici Instituta su održali prezentacije i učestvovali u BiH na raznim seminarima, radionicama, forumima i sl.

Tabela 28. Seminari, radionice i sl.

Organizator	Naziv	Mjesto i datum	Napomena
Udruženje medicinskih biohemičara Bosne i Hercegovine	13. stručni skup medicinskih biohemičara	Sarajevo, 31. 5. 2013.	Ispred Instituta, Tatjana Vidović je izložila prezentaciju na temu „Međunarodna i evropska standardizacija iz oblasti zdravstva“ s osvrtom na standarde: BAS EN ISO 15189 i BAS EN ISO IEC 17025
ISO i BAS	ISO/BAS seminar „Upravljanje energijom i ISO 50001“	Sarajevo, 3. 6.-5. 6. 2013.	Jedan od predavača je bio i Dušan Đurđevac, predstavnik Instituta za standardizaciju
Institucije iz Republike Srpske	Međunarodni kongres „Ekologija, zdravlje, rad, sport“	Banja Luka, 5-8. 9. 2013.	Predstavnik Instituta, Tatjana Vidović, imala je prezentaciju na temu, „Fitoncidno ‘in vitro’ djelovanje eteričnog ulja Salvia Officinalis iz južne Hercegovine i mogućnost primjene“
Međunarodno vijeće za velike električne sisteme Bosanskohercegovački komitet - BH K CIGRÉ	11. savjetovanje bh. komiteta CIGRÉ	Neum, 15.-19. 9. 2013.	Ispred Instituta rade su prezentovali Mirjana Šućur i Dušan Đurđevac na teme: „Standardizacija elektroenergetskih kablova s posebnim osvrtom na kablove u rudardstvu“ i „Uvođenje sistema upravljanja energijom prema standardu ISO 50001 u Institutu za standardizaciju BiH“.
Češki ured za standarde, mjeriteljstvo i ispitivanje i Ured za standarde, mjeriteljstvo i ispitivanje Republike Slovačke	11. sastanak Evropske savjetodavne grupe za nadzor nad tržištem — MARS	Prag, 25.-27. 9. 2013.	
ISO i SIDA-e	Regionalna radionica „Increasing consenzus &Stakeholder Engaigment“	Jerevan, Jermenija, 30. 9.-2. 10. 2013.	
Institut za standardizaciju Srbije i ISO	Regionalna radionica „Upravljanje vanrednim situacijama“	Beograd, 1.-3. 10. 2013.	Institut je predstavljao Miljan Savić
Asocijacija za kvalitet u BiH i Privredna štampa d.o.o Sarajevo	8. konferencija kvaliteta pod nazivom „Kvalitet – održivi razvoj – put u Evropsku uniju“	Trebinje, 18.-19. 11. 2013.	Na konferenciji je učestvovao Goran Tešanović
NATO štab i Ministarstvo odbrane BiH	Regulisanje sistema standardizacije, kodifikacije i kontrole kvaliteta Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH	Fojnica, 26.-29. 11. 2013.	Radionici su prisustvovali ispred Instituta Mirjana Šućur i Miljan Savić
Turski institut za standardizaciju	TSE simpozij „Uticaj standarda na globalnu ekonomiju“	Istanbul, 28. 11. 2013.	Na simpoziju je učestvovao Aleksandar Cincar
Evropska komisija	Usvajanje eurokodova u balkanskoj regiji	Milano, 5.-6. 12. 2013.	Ispred Instituta, na radionici su učestvovali Aleksandar Cincar i Nihada Kulenović

20 SEMINARS

The Institute has continued to work actively on promoting standardization in BiH and raising awareness of BiH citizens and the economy on the importance of standards and standardization in general. The representatives of the Institute participated in various seminars , workshops , forums etc.

Table 28. Seminars, workshops, etc

Organizer	Name	Place and date	Note
Association of medical biochemists of Bosnia and Herzegovina	13 th Symposium of medical biochemists of Bosnia and Herzegovina	Sarajevo, 31. 5. 2013	On behalf of the Institute, Tatjana Vidović held a presentation „International and European standardization in the health care area“ with reference to standards: BAS EN ISO 15189 and BAS EN ISO IEC 17025
ISO and BAS	ISO/BAS seminar „Energy management and ISO 50001“	Sarajevo, 3. 6.-5. 6. 2013	One of the lecturers was Dušan Đurđevac, representative of the Institute for Standardization
Institutions from the Republic of Srpska	International congress „Ecology, health, work, sport“	Banja Luka, 5-8. 9. 2013	Representative of the Institute, Tatjana Vidović, held a presentation “Phytocide “in vitro” activity of essential oil of <i>Salvia officinalis</i> from southern Herzegovina and applicability”
International Council on Large Electrical Systems Committee for Bosnia and Herzegovina - BH K CIGRÉ	11 th Conference of BH K CIGRÉ	Neum, 15.-19. 9. 2013	On behalf of the Institute Mirjana Šućur i Dušan Đurđevac held a presentations: “Standardization of electrical cables with special reference to the cables in mining” and “The introduction of energy management systems according to ISO 50001 at the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina”.
Czech Office for Standards, Metrology and Testing (UNMZ) and Slovak Office of Standards, Metrology and Testing	11 th meeting of European Advisory Group on market surveillance — MARS	Prague, 25.-27. 9. 2013	
ISO and SIDA	Regional workshop “Increasing consensus & Stakeholder Engagement”	Yerevan, Armenia, 30. 9.-2. 10. 2013	
Institute for standardization of Serbia and ISO	Regional workshop “Emergency Management”	Belgrade, 1.-3. 10. 2013	The Institute was represented by Miljan Savić
Quality Associations in BiH and Privredna štampa Ltd. Sarajevo	8 th Quality conference „Quality – sustainable development – road to European Union“	Trebinje, 18.-19. 11. 2013	Goran Tešanović participated at the conference
NATO Headquarters and Ministry of Defence of BiH	“Regulation of standardization system, codification and quality control in the Ministry of Defence and the Armed Forces of BiH”	Fojnica, 26.-29. 11. 2013	On behalf of the Institute Mirjana Šućur and Miljan Savić participated at the workshop
Turkish Standards Institution	TSE symposium “Effects of standardization on global economy”	Istanbul, 28. 11. 2013	Aleksandar Cincar participated at the symposium
European Commission	Adoption of the Eurocodes in the Balkan region	Milano, 5.-6. 12. 2013	On behalf of the Institute Aleksandar Cincar and Nihada Kulenović participated at the workshop

21 PROJEKTI TEHNIČKE POMOĆI

Institut je predstavljao BiH u međunarodnim i regionalnim organizacijama za standardizaciju i kroz članstvo u tim organizacijama omogućena mu je dostupnost informacija i dokumenata iz oblasti standardizacije, pravo učestvovanja u radu i pravo prihvatanja međunarodnih i evropskih standarda i standardizacijskih dokumenata.

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine je punopravni član Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Evropskog instituta za telekomunikacijske standarde (ETSI), a pridruženi član Međunarodne komisije za elektrotehniku (IEC), Evropskog komiteta za standardizaciju u elektrotehnici (CENELEC) i Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN).

Sredstva za plaćanje članarine u ovim organizacijama su obezbiđena i plaćanje članarine se redovno vrši.

Aktivnosti:

- aktivnosti u vezi s ugovorima o članstvu i distribuciji standarda s evropskim i međunarodnim organizacijama za standardizaciju CEN, CENELEC, ETSI, ISO, IEC i nacionalnim tijelima za standardizaciju DIN, BSI, ASTM,
- Institut je kontinuirano pratilo rad i učestvovao u radu tijela međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju (generalne skupštine, tehnički komiteti, tematski skupovi, konferencije),
- Institut je aktivno učestvovao u radu Radne grupe CEN BT/WG 212 vezane za Halal standard, dok je zbog nedostatka sredstava izostalo učešće naših eksperata u radu evropskih i međunarodnih tehničkih komiteta,
- kontinuirano učešće u radionicama ISO-a; CEN-CENELEC-a.

Učešće Instituta u projektima koje potpomaže EC.

- **IPA 2009 - Jačanje infrastrukture kvaliteta prema integraciji na jedinstveno tržište EU „Podrška Institutu za standardizaciju BiH“**

Implementacija projekta je počela 26. 9. 2011. godine. U martu 2013. godine u zgradi Delegacije EU u BiH u Sarajevu održana je završna konferencija Twinning projekta „Podrška Institutu za standardizaciju Bosne i Hercegovine“ koji su finansirali Evropska komisija odnosno fond IPA 2009 i država Bosna i Hercegovina. Konferenciji su prisustvovali predstavnici institucija u kojima su formirane kontakt tačke u okviru ovog projekta, predstavnici Ministarstva spoljne trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO), Republičkog zavoda za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske, Direkcije za evropske integracije (DEI), predstavnici projekata koje finansira Evropska unija, predstavnici Svjetske banke i Njemačke organizacije za razvojnu saradnju (GIZ).

Projekat je od vitalne važnosti za razvoj infrastrukture kvaliteta u BiH i za kreiranje okruženja koje će omogućiti industrijama i proizvođačima da poboljšaju svoje trgovinske i ekonomski odnose sa EU i međunarodnim tržištem. U tom kontekstu projekat je imao za cilj poboljšanje transparentnosti i pristupa informacijama oko izrade standarda na nacionalnom, evropskom i međunarodnom nivou, kao i poboljšanje informacionih sistema da bi sistem standardizacije bio kompatibilan s međunarodnim i evropskim organizacijama za standardizaciju.

Na konferenciji je istaknuto da je projekat u potpunosti ispunio očekivanja i da koristi od implementacije projekta nema samo BAS kao državno tijelo nego i industrija i sve zainteresovane strane koje od sada imaju mogućnost da koriste novi najmoderniji Sistem za informisanje i upravljanje standardima (SMIS, čije usavršavanje je u toku) putem nove BAS internet stranice.

Implementacijom projekta, BAS je ojačan za ispunjavanje aktivne uloge u evropskoj i međunarodnoj standardizaciji. Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine je uspostavio informacioni centar i notifikacionu tačku za notifikaciju standarda u skladu s evropskim zakonodavstvom i u skladu sa zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije (WTO).

21 TECHNICAL ASSISTANCE PROJECTS

The Institute represented Bosnia and Herzegovina in international and regional standards organizations and through its membership in these organizations gain the access to information and documents in the field of standardization, the right to participate in their work and the right to adopt international and European standards and standardization documents.

The Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina is a full member of the International Organization for Standardization (ISO) and the European Telecommunications Standards Institute (ETSI) and an associate member of the International Electrotechnical Commission (IEC), the European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC) and the European Committee for Standardization (CEN).

Funds for membership fees in these organizations are provided, and the payment is regularly performed.

Activities:

- Activities related to membership contracts and distribution of standards with European and international standards organizations CEN, CENELEC, ETSI, ISO, IEC and national standardization bodies DIN, BSI, ASTM ...
- The Institute has constantly monitored the work and participated in the activities of international and European organizations for standardization (General Assemblies, technical committees, gatherings, conferences ...)
- The Institute is actively involved in the working group CEN BT/WG 212 related to Halal standard, while due to the lack of funds our experts didn't participate in the work of European and international technical committees
- Ongoing participation in ISO and CEN/CENELEC workshops.

The participation of the Institute in projects supported by the European Commission - EC.

- **IPA 2009 - Strengthening infrastructure for quality by integrating into the EU single market
“Support to the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina”**

The implementation of the project started on September 26th 2011. In March 2013, in the premises of the EU Delegation in BiH in Sarajevo, a final conference of the Twinning project “Support to the Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina” was held, funded by the European Commission IPA 2009 fund and Bosnia and Herzegovina. The conference was attended by representatives of the institutions in which the contact points of this project were established, the representatives of the Ministry of Foreign Trade and Economic Relations (MVTEO), the Institute for Standards and Metrology of the Republic of Serbian, Directorate for European Integration (DEI), representatives of the projects funded by the European Union, representatives of the World Bank and the German Society for International Cooperation (GIZ).

The project has a vital importance for the development of quality infrastructure in BiH and for creating an enabling environment for industries and manufacturers to enhance their trade and economic relations with the EU and international markets. In this context, the project is aimed at improving transparency and access to information regarding the development of standards at the national, European and international level, as well as improving information system to make the standardization system compatible with European and international standards organizations.

During the conference it was stressed that the project has fully met expectations and that the benefits from the implementation of the project are not to be reaped only by BAS as a state body, but also by the industry and all interested parties that now have the opportunity to use new modern Standardization management and information system (SMIS, whose development is in progress) through the new BAS website.

By implementing the project BAS has been enabled to fulfill an active role in the European and international standardization. Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina has established an information center and a notification point for the notification of standards in accordance to European legislation and in accordance with the requirements of the World Trade Organization (WTO).

22 KADROVSKA PITANJA I USAVRŠAVANJE

Tabela 29. Struktura kadra

	Planirano u 2013.	Ostvareno u 2013. godini (zaključno sa 31. 12.)
Ukupan broj po sistematizaciji / 52 zaposlena / 44 radna mjesta /	40	37 26 VSS i 11 SSS

I u 2013. godini Institut je nastavio s praksom ulaganja u obrazovanje zaposlenih, kako kroz interne, tako i kroz eksterne obuke.

Državni službenici iz naše institucije su pohađali sljedeće obuke **Agencije za državnu službu BiH (ADS)**:

- Modul 1, Menadžment i menadžeri u državnoj upravi,
- Modul 2, Interpersonalne vještine, Razvijanje samosvijesti, Pisana i usmena prezentacija,
- Modul 3, Menadžment ljudskih resursa,
- Modul 6, Reinženjeriranje poslovnih procesa u državnoj službi/Kreativno rješavanje problema,
- Strateško planiranje,
- Stres menadžment,
- Pisana i usmena prezentacija,
- Menadžment vremena,
- Mobing i zaštita od mobinga,
- Konflikt menadžment,
- Specijalistički kurs engleskog jezika – nivo B1,
- Specijalistički kurs engleskog jezika – nivo B2,
- Planiranje i vođenje sastanaka,
- Kurs francuskog jezika – nivo A1. 1,
- Kurs francuskog jezika – nivo A1.2,
- Primjena Zakona o javnim nabavkama,
- Kancelarijsko i arhivsko poslovanje,
- Finansiranje institucija BiH,
- Zaštita intelektualne svojine, Osnovi prava intelektualnog vlasništva,
- Primjena Zakona o zaštiti ličnih podataka,
- Upravljanje učinkom – Unapređenje ocjenjivanja.

Državni službenici Instituta su prisustvovali seminarima i konferencijama **Direkcije za evropske integracije BiH (DEI)**:

- Upravljanje projektnim ciklusom i priprema projekata,
- Vještine izvještavanja,
- Pretraživanje i pronalaženje dokumentacije EU i predstavljanje ključnih dokumenata,
- Vještine vođenja konsultacijskih procesa,
- Osnove funkcionalnosti EU,
- Ekonomski politika EU,
- Priprema odgovora na Upitnik Evropske komisije,
- Training in EU Legal English/Terminology,

22 PERSONNEL ISSUES AND TRAINING

Table 29. Structure of personnel

	Planned in 2013	Achieved in 2013 (as of 31.12)
Total number by systematization / 52 employees / 44 positions /	40	37 26 university education and 11 secondary education

The Institute has continued with the practice of investing in the education of employees, both through internal and external training in 2013 as well.

Civil servants from our institution attended the following training of the **Civil Service Agency (ADS)**:

- Module 1, Management and managers in the civil service,
- Module2, Interpersonal skills, developing self-awareness, written and oral presentation,
- Module 3, Human Resources Management,
- Module 6, Reengineering of business processes in the civil service/Creative problems solving
- Strategic planning,
- Stress management,
- Written and oral presentation,
- Time management,
- Mobbing and protection against mobbing,
- Conflict management,
- Specialist English course - level B1,
- Specialist English course – level B2,
- Planning and conducting meetings,
- French course – level A1.1,
- French course – level A1.2,
- Application of the Law on public procurement
- Office and archive operations
- Financing of BiH Institutions
- Intellectual property protection, Fundamentals of Intellectual Property Rights
- Application of the Law on Protection of Personal Data
- Performance Management - Improving assessment

Civil servants of the Institute attended seminars and conferences of the **Directorate for European Integration (DEI)**:

- Project Cycle Management and Project Preparation
- Reporting Skills
- Search and retrieval of documents and presentation of key EU documents
- Skills leadership consultancy process
- Principles of functioning of the EU,
- The economic policy of the EU,
- Prepare answers to the European Commission,
- Training in EU Legal English / Terminology,

- Prevođenje pravnih propisa,
- Sektorski pristup (SWAp) u cilju priprema za IPA II (2014-2020),
- Jačanje kapaciteta voditelja projekata o procesu monitoringa i evaluacije,
- Informativni forum o procesu uspostavljanja institucionalnih mehanizama za konsultacije s organizacijama civilnog društva za potrebe programiranja IPA II (2014-2020),
- e-Learning: Modul 6 – PCM Upravljanje projektnim ciklusom i Modul 7 – Priprema projektnih ideja projektnih prijedloga.

U organizaciji **Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO)** državni službenici Instituta su pohađali:

- ISO/BAS, Energy Management Systems – ISO 50001, Sarajevo, 3.–5. 6. 2013. godine,
- ISO/SARM, Increasing Consensus & Stakeholder Engagement, Jerevan, Jermenija, 30. 9.–2.10. 2013. godine,
- ISO/Lsd, Obuka trenera: „Energy management system ISO 50001“, Vilnius, Litvanija, 4. 3.–8. 3. 2013. godine,
- ISO e-learning course – Adopting and Implementation International Standards; Modul 3,
- ISO/ISS, ISO Regional workshop on emergency management; Beograd, Srbija, 1. 10.–3. 10. 2013. godine,
- ISO/BAS, 23rd meeting of ISO/TC 34/SC 12, Sensory analysis, Sarajevo, 24. i 25. 10. 2013. godine.

Predstavnici Instituta su prisustvovali skupovima, seminarima, konferencijama koje je organizovao Institut za akreditaciju BiH, USAID – Američka agencija za međunarodni razvoj i Caritas Suisse, Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH – Savjet za zaštitu potrošača Bosne i Hercegovine, Komora magistara farmacije FBiH, Agencija za certificiranje halal kvalitete, Ministarstvo nauke i tehnologije RS-a, Udruženje konsultanata inženjera Bosne i Hercegovine, Ministarstvo sigurnosti BiH, Savjet ministara BiH, Ministarstvo finansija i trezora BiH, Evropska komisija, Spoljnotrgovinska komora, Kancelarija koordinatora za reformu javne uprave – PARCO.

Takođe, u Institutu su održane sljedeće **interne prezentacije**: standard ISO 39001:2012, standard BAS EN ISO 15189:2008, standard BAS EN 45501:2008, standard BAS EN ISO 22000:2010, Eurokodovi.

Edukacija i unapređenje znanja se vršila i kroz:

- saradnju zaposlenih Instituta i institucija za standardizaciju u okruženju (uspostavljanje regionalne saradnje) u cilju razmjene iskustava, prenošenja znanja, zajedničkog nastupa prema evropskim i međunarodnim institucijama za standardizaciju (u skladu s ugovorima o poslovno-tehničkoj saradnji), razmjene programa rada, usaglašavanja oko prevođenja standarda i kroz zajedničke radionice,
- saradnju i učešće zaposlenih Instituta na EU projektima – IPA,
- saradnju na međunarodnim projektima: ISO Akcioni plan za zemlje u razvoju/aktivnosti za pomoć zemljama u razvoju
- jačanje kapaciteta putem obuke zaposlenih u Institutu,
- učešće na domaćim, evropskim i međunarodnim konferencijama, seminarima i radionicama; (učešće u radu CEN, CENELEC, ISO tehničkih komiteta, WG)
- jačanje kapaciteta putem obuke zaposlenih u Institutu,
- učešće na specijalističkim kursevima – znanja stranih jezika;
- učešće na konferencijama kvaliteta u cilju poboljšanja sistema kvaliteta prema standardu ISO 9001:2008,
- praćenje stručne literature EU, zemalja članica EU, zemalja regionala i svijeta.

- Translation of legal regulations,
- Sectoral Approach (SWAp) in order to prepare for IPA II (2014-2020),
- Strengthening the capacity of project on monitoring and evaluation,
- Information forum on the process of establishing institutional mechanisms for consultation with civil society organizations for the purposes of IPA II (2014-2020),
- E-Learning: Module 6 - PCM Project Cycle Management and Module 7 - Preparation of project idea proposals.

Civil servants of the Institute attended the following events organized by the **International Organization for Standardization (ISO)**:

- ISO/BAS, Energy Management Systems – ISO 50001, Sarajevo, 03-05.06. 2013,
- ISO/SARM, Increasing Consensus & Stakeholder Engagement, Yerevan, Armenia, 30.09-02.10.2013,
- ISO/Lsd, Training of trainees: „Energy management system ISO 50001“, Vilnius, Lithuania, 04- 08.03.2013,
- ISO e-learning course - Adopting and Implementation International Standards; Modul 3,
- ISO/ISS, ISO Regional workshop on emergency management; Belgrade, Serbia, 01- 03.10.2013,
- ISO/BAS, 23rd meeting of ISO/TC 34/SC 12, Sensory analysis, Sarajevo, 24. and 25.10.2013.

Representatives of the Institute attended conventions, seminars and conferences organized by the Institute for Accreditation of Bosnia and Herzegovina, USAID – U. S. Agency for International Development and Caritas Suisse, the Ministry of Foreign Trade and Economic Relations - Bosnia and Herzegovina Consumer Protection Council, the Chamber of pharmacists of the FBiH, the Agency for Halal Quality Certification, Ministry of Science and Technology, the Association of Consulting Engineers of Bosnia BiH, Ministry of Security of BiH, Council of Ministers of BiH, the Ministry of Finance and Treasury of BiH, European Commission, Foreign Commerce, Public Administration Reform Coordinator's Office - PARCO.

Also, the following **internal presentation** were held at the Institute: ISO 39001: 2012 , BAS EN ISO 15189: 2008, BAS EN 45501: 2008, BAS EN ISO 22000: 2010, Eurocodes.

Education and the improvement of knowledge was also carried out through:

- co-operation of employees of the Institute and standardization institutions in the region (the establishment of regional cooperation) in order to exchange experiences, transfer of knowledge, joint approach to European and international standards institutions (in accordance with the agreements on business and technical cooperation), the exchange of work programs, harmonization concerning translations of standards,
- co-operation and participation of employees of the Institute in EU projects – IPA,
- co-operation on international projects: ISO Action Plan for developing countries (activities to help developing countries)
- capacity building through training of employees of the Institute,
- participation in national, European and international conferences, seminars and workshops; (participation in the activities of CEN, CENELEC, ISO technical committees, WGs ...)
- participation in specialized courses
- developing computer and foreign language skills;
- participation in conferences aimed at improving the quality system according to ISO 9001:2008
- reading professional literature in EU, EU member states, countries of the region and around the world.

23 SKRAĆENICE

AG – Ad hoc grupa

BAS – Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine

BAKE – Bosanskohercegovački komitet za elektrotehniku

CEN – Evropski komitet za standardizaciju

CENELEC – Evropski komitet za standardizaciju u oblasti elektrotehnike

DEI – Direkcija za evropske integracije

ETSI – Evropski institut za standardizaciju u oblasti telekomunikacija

IEC – Međunarodna komisija za elektrotehniku

IPA – Instrument prepristupne pomoći

ITU – Međunarodna unija za telekomunikacije

ISO – Međunarodna organizacija za standardizaciju

RZSMRS – Republički zavod za standardizaciju i metrologiju Republike Srpske

UNMZ – Češka kancelarija za standarde, metrologiju i ispitivanje

WTO – Svjetska trgovinska organizacija

23 ABBREVIATIONS

- AG - Ad Hoc Group
BAS - Institute for Standardization of Bosnia and Herzegovina
BAKE – Electrotechnical Committee of Bosnia and Herzegovina
CEN - European Committee for Standardization
CENELEC - European Committee for Electrotechnical Standardization
DEI - Directorate for European Integration
ETSI - European Telecommunications Standards Institute
IEC - International Electrotechnical Commission
IPA - Instrument for Pre-Accession Assistance
ITU - International Telecommunication Union
ISO - International Organization for Standardization
RZSMRS - Republic Institute for Standards and Metrology of Republic of Srpska
UNMZ - Czech Office for Standards, Metrology and Testing
WTO - World Trade Organization

